

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Економіко-правовий факультет

Кафедра цивільно-правових дисциплін

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

**«Цифрові речі як об'єкти цивільних прав»
«Digital things as objects of civil rights»**

Виконала: здобувачка заочної форми
навчання

спеціальності 081 Право

Освітня програма Право

Рябцева Анна

Керівник: к.ю.н., доц. Святошніук А. Л. _____

Рецензент: к.ю.н., доц. Барський В. Р.

Рекомендовано до захисту:
протокол засідання кафедри
№ ____ від ____ . ____ . 2024 р.

Завідувач кафедри

(підпис) Віктор МАСІН
(прізвище, ім'я)

Захищено на засіданні ЕК № ____ :
протокол № ____ від ____ . ____ . 2024 р.
Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою / шкалою
ECTS / бали)
Голова ЕК

(підпис) Олена МИКОЛЕНКО
(прізвище, ім'я)

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	с.4
 РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕЧЕЙ ЯК ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ.	
1.1 Поняття та правова природа речей як об'єктів цивільних прав.....	с.8
1.2 Характерні ознаки речей як об'єктів цивільних прав.....	с.14
1.3 Види речей як об'єктів цивільних прав.....	с.22
Висновки до Розділу 1.....	с.28
 РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЦИФРОВІ РЕЧІ ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ	
2.1 Поняття та правова природа цифрових речей як об'єктів цивільних прав.....	с.31
2.2. Особливості цифрових речей як об'єктів цивільних прав.....	с.38
2.3 Види цифрових речей як об'єктів цивільних прав.....	с.44
Висновки до Розділу 2.....	с.53
 РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ВИДІВ ЦИФРОВИХ РЕЧЕЙ ЯК ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ	
3.1 Комп'ютерні програми та застосунки як об'єкти цивільних прав.....	с.56
3.2. Цифрові музичні та відеографічні твори як об'єкти цивільних прав.....	с.62

Висновки до Розділу 3.....с.68

ВИСНОВКИ.....с.71

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....с.75

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми "Цифрові речі як об'єкти цивільних прав" зумовлена сучасними викликами, що виникають в умовах швидкого розвитку технологій та впровадження цифровізації у всі сфери життя. Після здобуття Україною незалежності стало очевидним, що формування дієвих механізмів захисту прав, свобод та законних інтересів людей, юридичних осіб у контексті цифрових трансформацій є надзвичайно важливим.

Попри значні досягнення у правовій системі, правове регулювання цифрових речей в Україні залишається недостатньо розвиненим, а практика їх захисту в судах часто вимагає вдосконалення. Особливо це стосується нових категорій прав, пов'язаних із цифровими активами, такими як комп'ютерні програми, цифрові твори мистецтва та інші форми цифрового контенту. Нагальною є потреба у чіткому визначенні правової природи цих об'єктів, що у свою чергу вплине на їхнє належне регулювання.

В Україні існує необхідність у комплексному дослідженні цифрових речей як об'єктів цивільних прав, оскільки це може суттєво підвищити ефективність правового захисту у цій галузі. Дослідження специфіки цифрових речей, їх видів та особливостей дозволить розробити рекомендації для вдосконалення національного законодавства, що враховує міжнародні стандарти та практики.

Актуальність теми також підкреслюється відсутністю узгоджених підходів у судовій практиці щодо захисту прав на цифрові речі. Система судочинства повинна враховувати нові виклики, пов'язані з технологічними змінами, і забезпечити ефективний захист прав громадян і юридичних осіб у сфері цифрового контенту.

Дослідженням теми «цифрових речей» займалися багато науковців, таких як: В.М. Бацуца, С.І. Бевз, Н.О. Бирса, О.Б. Братасюк, О.В. Брусакова, І.Я. Верес, Н.В. Гришина, Є.В. Гузь, О.В. Даниленко, Д.М. Жуванов, В.О.

Іванов, О.М. Іванчук, О.С. Кочина, С.П. Кравченко, Г.М. Красноступ, Б.М. Кривоपालов, А.А. Кудь, Р.А. Майданик, Л.М. Максимів, О.І. Мельник, Є.О. Мічурін, В.Л. Мудра, К.Г. Некіт, О.В. Павлюк, Л.М. Саванець, О.А. Садова, В.В. Скоропад, Г.М. Стахіра, І.А. Тарасенко, Є.О. Харитонов, С.М. Харитонов.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження полягає у дослідженні поняття, правової природи, характерних особливостей та правового регулювання цифрових речей як об'єктів цивільних прав.

Окреслена мета визначила такі задачі дослідження

- Розкрити поняття «речі» та їх правову природу в контексті цивільного права

- Дослідити основні характерні ознаки «речей» як об'єктів цивільного права

- Проаналізувати існуючі види речей як об'єктів цивільних прав.

- Дослідити поняття «цифрової речі», її правової природи та надати своє бачення на визначення цього поняття.

- Визначити особливості цифрових речей для визначення проблемних моментів в їх правовому регулюванні.

- Визначити основні види цифрових речей для більш ефективного правового регулювання.

- Розглянути суть поняття та правової природи комп'ютерних програми та застосунків для визначення тенденції розвитку правового регулювання

- Окреслити правову природу цифрових музичних та відеографічних творів для актуалізації та розвитку правового регулювання авторських прав та права інтелектуальної власності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у зв'язку з правовим регулюванням цифрових речей як об'єктів цивільних прав.

Предметом дослідження є цифрові речі як об'єкти цивільних прав.

Методи дослідження складають різноманітні методи наукового пізнання, включаючи загальнонаукові та спеціально-юридичні. В рамках цієї дипломної роботи застосовано наступні методи. Метод аналізу. Цей підхід дозволяє дослідити поняття та правовий статус речей як об'єктів цивільних прав, розглядаючи їх як у національному законодавстві, так і у праці українських вчених (Розділ 1, підрозділ 1.1). Системно-структурний метод у поєднанні з методом аналізу. Цей метод сприяє визначенню змісту та основних характеристик цифрових речей, включаючи їх правову природу та особливості (Розділ 1, підрозділи 1.1, 1.2, 1.3). Діалектичний та структурно-логічний методи. Вони використовуються для характеристики реалізації прав на цифрові речі (Розділ 2, підрозділи 2.1, 2.2). Формально-юридичний метод. Цей метод застосовується для вивчення таких понять, як принципи цивільного права, учасники правовідносин, гарантії прав на цифрові речі та інші важливі категорії (Розділ 1, підрозділ 1.1; Розділ 2, підрозділ 2.1; Розділ 3, підрозділ 3.1).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дипломна робота є комплексним дослідженням особливостей цифрових речей як об'єктів цивільних прав, за результатами якого сформульовано низку нових наукових положень і висновків. Зокрема, до них відносяться такі:

- удосконалено поняття речі, які враховують особливості сучасного правового регулювання, зокрема у контексті цифрових об'єктів;
- удосконалено перелік характерних ознак речей, які дозволяють враховувати як фізичну, так і нематеріальну природу об'єктів цивільних прав;
- вперше запропоновано нові види речей як об'єктів цивільних прав, що розширюють традиційне розуміння речей у цивільному праві;

- удосконалено визначення поняття цифрової речі, що базується на аналізі особливостей їх правового статусу та використання у цифровому середовищі;
- вперше визначено нові особливості цифрових речей, які включають їх нематеріальну природу, залежність від технічного середовища та правового регулювання;
- удосконалено систематизацію видів цифрових речей, що забезпечує більш чітке розмежування між різними типами цифрових об'єктів;
- запропоновано нові визначення поняттям комп'ютерних програм та застосунків, що враховують їх функціональні особливості та роль у сучасному суспільстві;
- запропоновано нові визначення поняттям цифрових музичних та відеографічних творів, які підкреслюють їхню специфіку як об'єктів авторського права у цифровому середовищі.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕЧЕЙ ЯК ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

1.1 Поняття та правова природа речей як об'єктів цивільних прав

Визначення поняття речей має велике значення для розуміння правових відносин у цивільному праві. Речі, як матеріальні об'єкти, на які поширюються права людини, є елементом, що пов'язує учасників правовідносин і формує основу економічних процесів. Точне і правильне розуміння цього поняття дозволяє не тільки створювати належні правові механізми захисту права власності, а й сприяти розвитку товарно-грошових відносин.

З правової точки зору, визначення речей допомагає встановити межі застосування норм цивільного права, відокремлюючи їх від інших категорій, таких як права інтелектуальної власності чи послуги. Чітке розмежування цих понять є критично важливим для захисту інтересів учасників цивільних правовідносин, правильного використання правових інструментів і вирішення спорів.

Розглянемо, як це поняття розкриває національний законодавець, акцентуючи увагу на законодавчих актах і підходах, що визначають його специфіку та суть в рамках сучасної юридичної доктрини.

Розглядаючи національні законодавчі акти, у Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) надається розкрите та точне визначення поняття «речі», а саме в Главі 13 «Речі. Майно» Розділу III Об'єкти цивільних прав Книги I Загальні положення.

Відповідно до Цивільного кодексу України, а саме статті 179 Цивільного кодексу України: «Річчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки» [1].

Це визначення підкреслює, що матеріальні предмети є основою для встановлення обов'язків та прав між суб'єктами цивільних правовідносин.

Речі мають фізичну форму і можуть виступати об'єктом права власності, що створює умови для здійснення юридичних операцій та захисту прав власника.

Для глибшого розуміння цього питання варто звернутися до думок вчених, які аналізують та доповнюють законодавчі підходи своїми теоретичними міркуваннями та пропозиціями щодо вдосконалення правових норм.

Як зазначає науковець В. Л. Скрипник: «Щодо безпосереднього поняття «річ», у ст. 177 ЦК зазначено, що річчю є «предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки». цій законодавчій дефініції відчувається «подих» римського приватного права, де юристи серед об'єктів розрізняли *res corporales* (тілесні речі, що мали матеріальну субстанцію і до яких можна було доторкнутися)» [64, с. 94].

Аналізуючи думку науковця В. Л. Скрипника, можна відзначити, що сучасне визначення поняття «річ» у ЦК України несе вплив римського приватного права. Згадка про *res corporales* у роботах римських правознавців відображає ті самі принципи, які нині використовуються для визначення матеріальних об'єктів, що виступають предметами правовідносин. Цей зв'язок свідчить про стійкість основних концепцій, закладених ще у давнину, та їхню релевантність у сучасній правовій системі.

Відображення римської правової спадщини у визначенні речей у статті 177 ЦК України підкреслює, що, як і в давнину, сьогодні ключовою характеристикою речі є її матеріальна природа. Це забезпечує чіткість у правозастосуванні, адже визначення матеріальності дозволяє безпомилково відрізнити речі від інших об'єктів цивільних прав, таких як права чи нематеріальні блага.

Отже, римські принципи залишаються основою для формування сучасних правових доктрин, а їхнє збереження у законодавстві, як показує

аналіз науковця Скрипника, підтверджує значення спадковості правових систем і адаптацію перевірених часом концепцій до умов сучасного права.

Науковець О. В. Кохановська надає таке поняття «речі»: «надані природою і створені людиною блага (цінності) матеріального світу, які виступають як об'єкти цивільних прав» [26, с. 254].

Визначення речі, яке пропонує О.В. Кохановська, підкреслює, що речі можуть бути і природними, і штучними благами та виконують роль об'єктів цивільних прав. Це означає, що до поняття речі входять не тільки матеріальні предмети, такі як земля або вода, але й ті, що були створені людиною — наприклад, технічні вироби чи будівлі. Такий підхід дозволяє досить глибоко проаналізувати речі, оскільки вони не просто виступають як об'єкти власності, а також впливають на соціальні відносини та економіку.

Оскільки речі взаємодіють з правовими нормами і принципами, вони стають центральними елементами в структурі правових відносин. Це означає, що вони не лише є предметами угод, а й активно беруть участь у формуванні правової системи, що регулює взаємодію між людьми. Важливо враховувати, що ці відносини не є статичними — зміни в соціально-економічному середовищі можуть впливати на правовий статус речей і їхнє сприйняття в суспільстві. Таким чином, поняття речі в цивільному праві є динамічним та складним, та потребує детального аналізу і адаптації до нових реалій.

Як зазначає науковець Ю. Є. Ходико: «річчю в контексті об'єкта речового правовідношення з огляду на національну доктрину та міжнародну практику є всі тілесні предмети матеріального світу, якщо інше щодо таких об'єктів не встановлено законом» [80, с. 83].

Аналізуючи визначення поняття «річ» у цивільному праві, запропоновані трьома вченими — В. Л. Скрипником, О. В. Кохановською та Ю. Є. Ходико — можна виявити як спільні риси, так і суттєві відмінності в їхніх підходах.

В. Л. Скрипник акцентує на традиційному юридичному визначенні речі, відповідно до якого річ є матеріальним об'єктом, стосовно якого можуть виникати цивільні права та зобов'язання. Це визначення перегукується з концепціями римського права, де предмети (res) мали чітку фізичну форму, що дозволяла їм бути предметом правової оцінки та регулювання. В. Л. Скрипник виділяє, що матеріальність речі є необхідною умовою для визначення її об'єктом правовідносин, а це створює основу для подальшого розуміння цивільних прав і зобов'язань. Таке виділення її фізичної природи не враховує її соціально-економічної значущості, яка може змінюватися в залежності від контексту.

У порівнянні з В. Л. Скрипником, О. В. Кохановська пропонує розширене і контекстуалізоване визначення речі, яке включає в собі не тільки матеріальні об'єкти, а й блага, створені людиною або надані природою. Автор підкреслює - речі виступають як об'єкти цивільних прав, що має значення не лише з правового, а й із соціально-економічного погляду. О. В. Кохановська звертає увагу - значущість речі виходить за межі фізичних характеристик, оскільки вона може мати цінність для суспільства і виконувати різні функції в економічних і соціальних відносинах. Таким чином, її підхід дозволяє враховувати складні взаємозв'язки між речами і правовими нормами, вказуючи на їхню важливість у формуванні правових відносин у суспільстві.

Ю. Є. Ходико, в свою чергу, пропонує більш універсальне визначення поняття речі, яке охоплює всі тілесні предмети матеріального світу. Цей підхід підкреслює всеохопність та загальність поняття речі в контексті цивільного права, що дозволяє включати до переліку широкий спектр об'єктів. Науковець ставить акцент на правовому статусі речей у контексті цивільного обороту, виділяючи їх значення в юридичній практиці. Це розширене бачення поняття дозволяє зосередитися на різноманітті речей, які виступають об'єкти правовідносин, забезпечуючи їх правовий статус.

Таким чином, аналіз цих підходів до поняття речі в цивільному праві показує, що В. Л. Скрипник акцентує увагу на традиційних аспектах матеріальності як необхідної умови для виникнення правових відносин. У свою чергу, Кохановська намагається розширити це визначення, вводячи соціально-економічні фактори, що свідчить про важливість речей не лише в правовій, але й у суспільній площині. Ю. Є. Ходико ж пропонує більш універсальне визначення, яке охоплює всі тілесні об'єкти, підкреслюючи їхній правовий статус у цивільному обороті.

Таким чином, ми можемо прийти до думки, що розуміння речей у цивільному праві стає більш багатограним, що дозволяє краще усвідомлювати їх роль у правовідносинах та їх вплив на суспільство в цілому.

Для розкриття поняття «річ», нам необхідно дослідити правову природу речей як об'єктів цивільних прав.

Правова природа речей у цивільному праві визначається їхньою роллю як об'єктів цивільних прав і зобов'язань, а також їхніми характеристиками в контексті правового регулювання.

Автор Г. В. Харченко зазначає, що: «правова природа речових прав є однаковою в різних країнах світу через її залежність від природи людини, основні потреби (інтереси) якої задовольняються у праві через речові права» [78, с. 153].

Як підкреслює науковець В. Л. Скрипник: «Річчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки» [65, с. 263].

Тобто, ми можемо зробити висновок що речі в цивільному праві є ключовими елементами, які забезпечують реалізацію інтересів і прав осіб. Речі виконують роль об'єктів, через які люди здійснюють свої юридичні права — від укладання угод до передачі власності. Правова природа речей визначає, як вони використовуються в різних правових відносинах та як

захищаються інтереси власників. Це включає механізми регулювання, які гарантують, що права на речі будуть визнані і захищені, що, в свою чергу, сприяє стабільності і впевненості у правових відносинах між учасниками.

Речі виступають основою правових відносин, оскільки саме через них виникають зобов'язання та права в цивільному праві.

Стосовно правової природи речей як об'єктів цивільних прав, ми можемо запропонувати наступне визначення.

Правова природа речей як об'єктів цивільних прав — це сукупність функцій та властивостей, що визначають речі як матеріальні або нематеріальні об'єкти, які можуть бути предметом прав і обов'язків у цивільному обороті. Речі у цивільному праві виступають інструментом реалізації майнових і особистих немайнових прав суб'єктів цивільних правовідносин, а також створюють підставу для соціально-економічної взаємодії і формують умови для укладання угод та виконання зобов'язань.

На нашу думку таке визначення розширює поняття правової природи речей одночасно узагальнюючи її та надаючи їй комплексності та актуальності. Ми можемо виокремити такі важливі аспекти такого визначення:

- Комплексний підхід - це визначення охоплює матеріальні та нематеріальні речі, враховуючи розвиток сучасних технологій, такі як цифрові активи, інтелектуальна власність.
- Соціально-економічна роль - підкреслює, що речі мають не лише особисту значимість, але й важливу роль у системі соціально-економічних відносин.
- Функціональність - речі розглядаються як активні об'єкти правовідносин, що створюють передумови для взаємодії суб'єктів у цивільному праві, виконують роль основи для виникнення, зміни та припинення прав і обов'язків.

- Правовий обіг - додає акцент на те, що речі є фундаментом для цивільного обороту — вони можуть бути предметом договорів, спадщини тощо, що підкреслює їх економічну значущість у суспільстві.

Проаналізувавши думки вчених, правову природу речей та національне законодавство ми можемо запропонувати використовувати наступне нове визначення поняття «речі».

«Речі» — це матеріальні або нематеріальні об'єкти цивільних прав, що мають певну цінність і функціональну придатність, а також виступають фундаментом цивільних правових відносин, де вони виконують роль інструмента для реалізації прав і обов'язків суб'єктів, впливаючи на соціально-економічні взаємозв'язки та забезпечуючи можливість індивідуальної або колективної взаємодії.

Таке визначення на нашу думку підкреслює економічну та соціальну значимість речей як об'єктів цивільних прав і водночас додає актуальності для сьогодення, так як у це поняття додається такий аспект, як нематеріальність речей.

1.2. Характерні ознаки речей як об'єктів цивільних прав

Виходячи з визначення поняття речі, доцільно виділити характерні ознаки речей як об'єктів цивільних прав, оскільки ці ознаки є початком для формування правових норм, що регулюють володіння, користування та розпорядження такими об'єктами. Аналізуючи думки вчених, можна виявити різні підходи до класифікації та визначення цих ознак, що свідчить про важливість даної теми в науковому та практичному контекстах.

Розуміння характерних ознак речей є критично важливим для формування правового режиму, оскільки вони впливають на реалізації цивільних прав і обов'язків, механізми захисту прав власності, а також на розвиток правової системи в цілому. Чітке усвідомлення цих аспектів

сприяє стабільності цивільних відносин і сприяє зменшенню правових суперечок і, забезпечуючи впевненість учасників у своїх правах та обов'язках. Таким чином, дослідження характерних ознак речей як об'єктів цивільних прав є невід'ємною частиною для розуміння новітнього та актуального цивільного права.

Речі як об'єкти цивільних прав мають декілька характерних ознак, що визначають їх правову природу та функціонування в рамках цивільних відносин.

Розглянемо характерні ознаки речей як об'єктів цивільних правовідносин.

Автор В. М. Бацуца висловлює наступне: «Матеріальність означає, що благо має фізичну субстанцію, належить до матеріального світу, має властивості форми, розміру, кольору, структури. Відповідно нематеріальність означає, що благо не має фізичної субстанції, не належить до предметів матеріального світу, не має властивостей форми розміру, кольору, структури» [10, с. 33].

Отже, важливою характерною ознакою для речей у цивільному праві є матеріальність речей. Ця ознака має важливе значення, оскільки вона надає змогу визнавати речі об'єктами прав власності. Це, у свою чергу, відкриває можливості для осіб реалізовувати свої права на ці об'єкти згідно з чинним законодавством. Визнання речей як об'єктів прав власності є основою для правових відносин, оскільки воно регулює, як власники можуть користуватися, розпоряджатися та захищати свої матеріальні блага. Така правова структура забезпечує ясність у визначенні прав і обов'язків, що дозволяє уникати конфліктів між власниками та третім особами, а також створює умови для стабільного функціонування економіки.

Матеріальність речей має значення також для обліку та контролю. Наприклад, для нерухомості необхідна реєстрація прав власності в

Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Це забезпечує юридичний захист прав власників нерухомого майна.

Наступною характерною ознакою для речей, як об'єктів цивільних прав є ідентифікація речей - кожна річ має бути відокремлена від інших і чітко визначена.

Розглянемо думки вчених стосовно ідентифікації речей.

Як зазначає О. Л. Семененко: «Для ефективного регулювання цивільних прав важливо, щоб кожна річ мала чітко визначені характеристики та ідентифікаційні ознаки, що дозволяє уникати правових суперечок та плутанини» [61, с. 371].

Автор В. Г. Мельник підкреслює: «Без чіткої ідентифікації речей у правовому обігу важко забезпечити належний захист прав власності, що є основою стабільності правовідносин» [42, с. 73].

Аналізуючи думки О. Л. Семененка і В. Г. Мельника, можна сказати, що ідентифікація речей як об'єктів цивільних прав є основоположним елементом для забезпечення стабільності та правової визначеності у цивільних правовідносинах.

О. Л. Семененко акцентує увагу на важливості ознак ідентифікації речей та чітких характеристик. Це дозволяє не лише уникати правових суперечок, але й створює основу для прозорого та зрозумілого правового обігу. Якщо кожен об'єкт має свої ідентифікаційні ознаки, це зменшує ризик конфліктів між сторонами, які можуть претендувати на одні речі.

В. Г. Мельник, у свою чергу, підкреслює, що без такої чіткої ідентифікації неможливо забезпечити захист прав власності. Це важливо, оскільки правовий захист є гарантією стабільності правовідносин і запобігання можливим порушенням прав. У випадках, коли об'єкти не мають чіткої ідентифікації, виникає ризик, що права власності можуть бути оскаржені, що негативно вплине на правову систему.

Отже, обидва автори підтверджують, що ідентифікація речей є не лише технічним аспектом, а єважливою умовою для функціонування цивільного права. Чіткість у визначенні об'єктів забезпечує стабільність у суспільстві і правову впевненість, що, в свою чергу, сприяє розвитку правової культури та довіри між учасниками правовідносин.

Наступною характерною ознакою речі можна назвати оборотоздатність речей.

Як зазначається у ЦК України: «Оборотоздатність - це вільний обіг речей у правовій системі. У цивільному праві речі поділяються на оборотні і необоротні» [1].

Як зазначає автор І. М. Шляховська: «У цивілістичній науці властивість об'єкту до переходу між суб'єктами називають оборотоздатністю. Згадана властивість наявна лише у об'єктів із такими природними властивостями, завдяки яким існує можливість відокремлення конкретного об'єкта цивільних прав від його суб'єкта» [82, с. 138].

Оборотні речі можуть бути безперешкодно задіяні у різноманітних видах договорів, наприклад, можуть бути передані у власність, продані, подаровані чи іншим способом передані третім особам. Вони можуть бути предметом угод та використовуватися в комерційних відносинах.

Необоротні речі, наприклад, деякі види земель або об'єкти, що мають особливий статус, мають обмеження на цивільний обіг, що робить їх більш складними для правового регулювання.

Наступною характерною ознакою речей як об'єктів цивільних прав можна назвати споживчу цінність.

Науковець О.В. Даниленко зазначає наступне: «Споживча цінність речей визначає їхнє місце в економічній системі, оскільки безпосередньо впливає на попит і пропозицію. Речі, що мають високу споживчу цінність, здатні задовольняти потреби суспільства і, таким чином, забезпечують їхній економічний обіг» [20, с. 151].

Отже, можемо сказати, що споживча цінність речей є центральним елементом у цивільному праві, який об'єднує соціальні та економічні аспекти. Вона не лише визначає функціональність речей у суспільстві, а й впливає на обіг об'єктів та їх правовий статус, що є критично важливим для розвитку та стабільності правових відносин.

Ще однією характерною ознакою речей у цивільному праві можна назвати правовий статус. Для розкриття цієї ознаки та її важливості проаналізуємо думки різних українських вчених.

На думку автора М. В. Савчука щодо правового статусу речей надає наступну думку: «Правовий статус речей визначає не лише їхнє володіння, але й права та обов'язки власників, що є основою для забезпечення стабільності у правовій системі» [57, с. 139].

Як зазначає науковець І. В. Кравець щодо важливості правового статусу: «Наявність чітко визначених прав і обов'язків власників сприяє формуванню передбачуваних правових відносин, що, в свою чергу, підвищує рівень правового захисту у суспільстві» [29, с. 67].

Науковець Т. О. Петренко підкреслює важливість ознаки правового статусу речей: «Правовий статус речей є важливим елементом цивільного обороту, оскільки забезпечує захист прав власників і сприяє стабільності правових відносин» [53, стр. 153].

Аналізуючи висловлювання М. В. Савчука, І. В. Кравець та Т. О. Петренка, можна стверджувати, що правовий статус речей є ключовим аспектом цивільних правовідносин, що впливає на стабільність та ефективність правової системи.

Отже, всі три науковці-правознавці підкреслюють, що правовий статус речей є критично важливим для функціонування цивільного права. Правовий статус не лише визначає право володіння, але й формує правові відносини, які є основою для стабільності в суспільстві. Чітке та правильне

регулювання прав і обов'язків власників є необхідною умовою для підтримки правопорядку та розвитку правової системи в цілому.

Отже, підсумовуючи цей підпункт, можна зазначити, що речі як об'єкти цивільних прав характеризуються такими ключовими ознаками:

- Матеріальність: Речі мають фізичну форму та належать до матеріального світу, що дозволяє визначити їх об'єктами власності та правового обігу. Це забезпечує можливість особі здійснювати свої права та обов'язки відповідно до закону та вносити речі до офіційних реєстрів.

- Ідентифікація: Речі мають бути чітко визначені для правомірності угод, що включає в себе відмінні характеристики, які дозволяють уникати непорозумінь у цивільних правовідносинах.

- Оборотоzdатність: Ця характеристика визначає, чи може річ вільно переходити від одного власника до іншого у цивільній правовій системі. Відмінності в оборотоzdатності речей зумовлюють різні підходи до їх правового регулювання.

- Споживча цінність: Речі надають користь суспільству, задовольняючи потреби людей у різних сферах життя. Вони слугують для особистого користування або комерційних цілей, що впливає на правову оцінку їхнього статусу.

- Правовий статус: Речі можуть належати як фізичним, так і юридичним особам, і кожен власник має конкретні права та обов'язки щодо них. Це створює основу для захисту прав у правовій системі, що є важливим для стабільності і передбачуваності правових відносин.

Усі ці характеристики взаємопов'язані та чітке визначення та регулювання їх сприяють розвитку цивільної правової системи, що захищає інтереси всіх учасників цивільних відносин. Врахування та розуміння вищеперерахованих ознак є основою для ефективної роботи юристів у сфері цивільного права та для подальшого вдосконалення правових механізмів у сфері власності та обігу речей.

На нашу думку розуміння характеристик речей є основою для покращення правових механізмів, що дозволяє підтримувати баланс між обов'язками та правами всіх учасників цивільного обороту. Розуміння цих аспектів є необхідним для юристів та всіх учасників цивільних відносин, оскільки це знання сприяє належному правовому регулюванню та контролю. Тобто, якщо всі учасники цивільних правовідносин мають чітке уявлення про характеристики речей і правовий статус речей, це створює умови для прогнозованості та стабільності в правових відносинах.

Ми можемо запропонувати такі пропозиції щодо покращення розуміння характерних особливостей речей як об'єктів цивільних прав.

Стосовно такої ознаки, як матеріальність речей, на нашу думку необхідно уточнити критерії, за якими визначається як їхня фізична форма та приналежність до матеріального світу. Більш конкретизована їх визначеність на нашу думку забезпечить більш ефективне правове регулювання речей у контексті цивільних правовідносин.

Щодо ідентифікації речей, на нашу думку, необхідно розробити єдині критерії та стандарти для позначення речей, зокрема для об'єктів, що можуть бути частинами більших комплексів. Це дозволить уникнути правових суперечок щодо належності конкретних об'єктів і забезпечить чіткий контроль за їх обігом та використанням.

Ще однією, найважливішою, на нашу думку, пропозицією ми можемо надати стосовно оборотоздатності речей. Ми вважаємо, що законодавцю необхідно вдосконалити процедури реєстрації та передачі прав на матеріальні речі, особливо для тих, що мають обмеження в обігу.

Розглянувши характерні ознаки речей як об'єктів цивільних прав, а також розглянувши їх правову природу у попередньому підрозділі, ми можемо запропонувати ще одну характерну особливість речей: "Вартісна динамічність".

Ця характерна ознака має описувати здатність речі змінювати свою вартість залежно від умов, часу, використання та змін на ринку. Наприклад, нерухомість зростає в ціні завдяки розвитку інфраструктури в районі, тоді як інші об'єкти, такі як автомобілі, знижують свою вартість через знос або застаріння технічних характеристик. Вартісна динамічність також може включати зміни вартості в залежності від умов законодавства (зміна податків, заборон або обмежень на ринку).

Ця ознака є доволі важливою для цивільного правового регулювання, оскільки така характерна ознака допомагає визначити зміни вартості матеріальної речі і відповідно до цього переглядати права власності, фінансові зобов'язання, податкові обов'язки тощо. Речі з високою вартісною динамічністю, наприклад, мають вимагати особливого підходу при укладанні договорів чи при розв'язанні спорів про компенсацію вартості.

На нашу думку, варто додати ще таку характеристику, як модифікованість. Така ознака буде вказувати на можливість речі змінювати свої форму чи властивості під впливом зовнішнього втручання. Ця ознака, на нашу думку, була б дуже актуальною в умовах сьогодення.

Також, з розвитком сучасних технологій, ми пропонуємо ввести таку характерну ознаку, як технологічна інтеграція. Така ознака, на нашу думку, буде вказувати на здатність речі взаємодіяти з іншими системами, новітніми технологіями або пристроями через цифрові мережі та технології. Наприклад, пристрої, що підключаються до мережі Інтернет. Таким чином, технологічна інтегрованість зробить об'єкти більш адаптивними та функціональними, але також створює нові питання щодо їх правового регулювання та управління.

Підсумовуючи всі вищеперераховані вже існуючі характерні ознаки цифрових речей як об'єктів цивільних прав, ми можемо сформулювати такий їх перелік: матеріальність, ідентифікація, оборотоздатність, споживча цінність та правовий статус.

Ми у свою чергу, пропонуємо додати до цього переліку ще такі ознаки, як здатність речі змінювати свою вартість залежно від часу, умов використання або змін на ринку, модифікованість та технологічна інтеграція.

1.3. Види речей як об'єктів цивільних прав

Однією з особливостей правового режиму речей і взагалі для більш повного розкриття теми поняття «речей» варто розглянути види речей як об'єктів цивільних прав.

Як зазначає науковець Ю. Є. Ходико: «У розділі 13 «Речі. Майно» ЦК України надаються різні класифікації речей (нерухомі і рухомі речі, речі подільні і неподільні і т. п.) і виділяються окремі категорії об'єктів (тварини, гроші, майно, підприємство як єдиний майновий комплекс і т. д.)» [79, с. 86].

Питання створення класифікацій для речей у цивільному праві, на нашу думку, є важливим кроком у систематизації об'єктів, що виступають предметами правовідносин. В умовах великої різноманітності об'єктів, які можуть бути предметами цивільних прав, важливо забезпечити чітке розрізнення між ними, оскільки це полегшує правову регламентацію та захист прав усіх учасників правовідносин.

Речі можна класифікувати на групи за певними фізичними характеристиками.

Першим поділом речей на види згідно ЦК України можна вважати поділ на рухомі та нерухомі речі. Стаття 181 ЦК України дає нам наступне визначення: «До нерухомих речей (нерухоме майно, нерухомість) належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення. Рухомими речами є речі, які можна вільно переміщувати у просторі» [1].

На думку Є. В. Гузь: «Встановлено, що поділ майна на рухоме та нерухоме може проводитися за простим та складним (ускладненим, комплексним) критерієм. За простим критерієм поділ майна відбувається за ознакою переміщуваності, тобто за фізичними властивостями, а за складним – із врахуванням при кваліфікації виду речі не лише фізичних властивостей, а й юридичного (формального) критерію, тобто віднесення майна до певного виду положеннями законодавства» [19, с. 53].

Тобто, ми можемо зробити висновок, що поділ речей на нерухомі та рухомі з'являється виходячи з їх природних характеристик. Тобто, нерухомі речі не можуть вільно переміщатися і є індивідуально визначеними. Рухомі речі, навпаки, можуть вільно переміщатися та бути як індивідуально визначеними, так і родовими. В нерухомі речі можна включити, наприклад, ділянки з надрами, земельні ділянки, водні об'єкти та інші, що розташовані на земельній ділянці. Такі речі характеризуються тим, що їх переміщення не є можливим без зміни цільового призначення та знецінення вартості.

Щодо правового регулювання об'єктів нерухомості, згідно статті 182 ЦК України: «Право власності та інші речові права на нерухомі речі, обмеження цих прав, їх виникнення, перехід і припинення підлягають державній реєстрації» [1].

Розглядаючи рухомі речі, необхідно проаналізувати ЦК України. ЦК України надає нам наступне визначення: «Рухомими речами є речі, які можна вільно переміщувати у просторі» [1].

Як зазначає науковець Є. В. Гузь: «рухома річ, крім здатності переміщуватись, характеризуються такими ознаками, як матеріальність, наявність цільового призначення та специфічним правовим режимом. Матеріальність характеризує річ як об'єкт матеріального світу, який має просторові габарити й певний об'єм, площу та вагу. Такою річчю є матеріальний об'єкт, опрідметнений, втілений в конкретну фіксовану речову форму» [19, с. 53].

Додатково, також важливо врахувати, що рухомі речі не лише мають фізичні характеристики, але й повинні відповідати певним правовим режимам, які визначають їх використання та обіг. Це включає матеріальність, цільове призначення, а також специфіку правових відносин, у яких ці об'єкти можуть брати участь. Усе це свідчить про необхідність чіткого правового регулювання, яке забезпечить захист прав учасників цивільного обороту та власників таких речей.

Рухоме майно у той же час поділити на ще деякі категорії: прості та складні, подільні й неподільні.

Щодо розподілу речей на подільні й неподільні, ЦК України у статті 183 надає таке поняття: «Подільною є річ, яку можна поділити без втрати її цільового призначення. Неподільною є річ, яку не можна поділити без втрати її цільового призначення» [1].

Як зазначає автор В. І. Борисова: «Подільні речі — це речі, які внаслідок поділу у натурі не змінюють свого господарського або іншого призначення (наприклад, продукти харчування)» [12, с. 214].

Стосовно неподільних речей ми можемо зробити висновок, що при поділу така річ втрачає своє первинне призначення.

Тобто, класифікація речей на подільні та неподільні є важливою в цивільному обороті, особливо при вирішенні питань розподілу майна, що перебуває у спільній власності та прав власності загалом.

Далі ЦК України надає наступний розподіл на види речей – речі, які визначені індивідуальним або родовими ознаками.

Цитуючи ЦК України, а саме статтю 184: «Річ є визначеною індивідуальними ознаками, якщо вона наділена тільки її властивими ознаками, що вирізняють її з-поміж інших однорідних речей, індивідуалізуючи її. Речі, визначені індивідуальними ознаками, є незамінними. Річ є визначеною родовими ознаками, якщо вона має ознаки, властиві усім речам того ж роду, та вимірюється числом, вагою, мірою» [1].

Науковець О. В. Дзера зазначає: «Класифікація речей має важливе значення для цивільного обороту, адже для них може встановлюватися різний правовий режим та різні умови оборотоздатності» [21, с. 386].

Тобто поділ речей на визначені індивідуальними ознаками можна назвати критично необхідним, оскільки саме ці характеристики впливають на виникнення різних механізмів правовідносин навколо речей

Наступним поділом речей можна назвати поділ речей на споживні та неспоживні. Стаття 185 ЦК України розкриває поняття «речі»: «Споживною є річ, яка внаслідок одноразового її використання знищується або припиняє існувати у первісному вигляді. Неспоживною є річ, призначена для неодноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу.» [1].

Отже, можна зробити висновок, що згідно зі статтею 185 ЦК України, споживні речі - це ті, які, внаслідок одноразового використання, знищуються чи припиняють існування у своєму первісному вигляді. Іншими словами, ці предмети не можна використовувати вдруге, оскільки вони або руйнуються, або проходять трансформацію, перетворюючись в інші речі. Прикладами споживних речей можуть бути сировина, пальне, продукти харчування та інші об'єкти, які втрачають свою первісне призначення або первісну форму після одного використання.

Прикладами неспоживчих речей можуть бути транспортні засоби, обладнання, будівлі, одяг та інші предмети, призначені для повторного та тривалого використання.

Далі йде поділ речей на головну річ і приналежну. Згідно статті 186 ЦК України: «Річ, призначена для обслуговування іншої (головної) речі і пов'язана з нею спільним призначенням, є її приналежністю. Приналежність слідує за головною річчю, якщо інше не встановлено договором або законом.» [1].

Науковець А. В. Степаненко підкреслює: «Приналежність є річ, яка призначена для обслуговування іншої (головної) речі і пов'язана з нею спільним призначенням» [69, с. 43].

Аналізуючи статтю 186 ЦК України, можна вказати на важливість розмежування приналежних та головних речей. Приналежність, як підкреслює А. В. Степаненко, має на меті обслуговування головної речі і є частиною її функціонування. Таке визначення впливає на правові відносини, наприклад на право власності, користування та відповідальність. Чітке визначення цих категорій допомагає запобігти правовим конфліктам та забезпечити ефективне регулювання майнових відносин у суспільстві.

На нашу думку важливо відмітити, що необхідно відокремлювати поняття приналежних та головної речі зі складними речами.

Щодо статті 188 ЦК України, вона дає визначення поняттю «складні речі». В ній зазначено наступне: «Якщо кілька речей утворюють єдине ціле, що дає змогу використовувати його за призначенням, вони вважаються однією річчю (складна річ). Правочин, вчинений щодо складної речі, поширюється на всі її складові частини, якщо інше не встановлено договором» [1].

У випадку зі складними речами їх складові частини об'єднані спільними видовими ознаками, які визначають їхню вид чи групу. Ці частини функціонують незалежно одна від одної і виконують однакові призначення та завдання. Однак, важливість такої групи речей полягає в тому, що вони призначені для спільного використання для досягнення конкретної одної мети чи функції.

Також необхідно звернути увагу на статтю 187 ЦК України, де надається визначення складової речі: «Складовою частиною речі є все те, що не може бути відокремлене від речі без її пошкодження або істотного знецінення. При переході права на річ її складові частини не підлягають відокремленню» [1].

Переходячи далі, ЦК України у статті 189 надає нам поняття та визначення продукції, плодів та доходів: «Продукцією, плодами та доходами є все те, що виробляється, добувається, одержується з речі або приноситься річчю. Продукція, плоди та доходи належать власникові речі, якщо інше не встановлено договором або законом» [1].

Продукція, за аналізом статті Цивільного кодексу та думок вчених, може бути визначена як майно, яке виникає в результаті обробки чи іншого використання речі відповідно до її призначення. Це охоплює споруди, виготовлені товари, будівлі та інші об'єкти, які виникають у процесі використання або обробки певних матеріалів чи предметів. Іншими словами, продукція – це результат технічної або творчої діяльності, який може мати матеріальний вигляд.

Проаналізувавши національне законодавство і думки вчених можна дійти наступної думки: чітке визначення об'єктів цивільних прав є ключовим елементом для створення прозорої та стабільної правової системи.

Виходячи з вищезазначеного, ми можемо зробити висновок, що на даний час існує такий перелік видів речей як об'єктів цивільних прав: рухомі та нерухомі, подільні й неподільні, визначені індивідуальними чи родовими ознаками, споживчі й неспоживчі, головні речі та приналежності, складні речі і складові частини речі, продукція, плоди та доходи.

На нашу думку, з розвитком цивільного права та сучасних технологій, такий перелік необхідно збільшувати та актуалізувати.

Ми можемо надати такі пропозиції щодо розширення переліку видів речей як об'єктів цивільних прав.

Об'єкти спільної власності та колективного використання. До цієї категорії можна віднести речі, що є власністю організацій або групи осіб і використовуються спільно, наприклад, обладнання в бізнес-спільнотах, комунальні ресурси або житлові комплекси, що належать кільком

власникам. Це можуть бути нові форми власності, що вимагають правового регулювання

Гібридні об'єкти – речі, що мають складну природу, поєднуючи в собі елементи і матеріальних, і нематеріальних прав, наприклад, архітектурні проекти або комплексні інженерні проекти, що включають в себе як фізичні об'єкти (споруди та будівлі), так і інтелектуальну власність (патенти та права на дизайн).

Висновки для розділу 1

Узагальнюючи все вищевикладене, ми можемо прийти до висновку що речі в цивільному праві є важливими елементами, які забезпечують реалізацію прав та інтересів осіб. Вони виступають об'єктами, через які люди здійснюють свої юридичні права — від укладання договорів до передачі прав власності. Правова природа речей визначає, як вони використовуються у правових відносинах та яким чином захищаються інтереси власників речей.

Однак, на нашу думку, сама суть поняття та правової природи недостатньо розкрита законодавцем та з розвитком новітніх технологій стає не актуальною, що може викликати проблеми в правовому регулюванні цивільних правовідносин.

Ми можемо запропонувати використовувати таке визначення поняття «речі» та їх правової природи у контексті розгляду їх як об'єктів цивільних прав:

«Речі» — це матеріальні або нематеріальні об'єкти цивільних прав, що мають певну функціональну придатність і суспільну цінність, а також виступають основою цивільних правових відносин, де вони виконують роль інструмента для реалізації прав і обов'язків суб'єктів правовідносин, впливаючи на соціально-економічні взаємозв'язки та забезпечуючи можливість колективної або індивідуальної взаємодії.

Правова природа речей як об'єктів цивільних прав — це сукупність функцій та властивостей, що визначають речі як матеріальні або нематеріальні об'єкти, які можуть бути предметом прав і обов'язків у цивільному правовому обороті.

На нашу думку такі визначення понять є найбільш повними та актуальними для регулювання цивільних правовідносин в умовах розвитку технологій.

Розглянувши та проаналізувавши характерні ознаки речей як об'єктів цивільних прав ми прийшли до висновку, що наразі існує таких їх перелік: матеріальність, ідентифікація, оборотоздатність, споживча цінність та правовий статус.

Проте на нашу думку, такий перелік є неповним, що викликає прогалини у регулюванні цивільних правовідносин. Ми вважаємо, що необхідно розширити перелік характерних ознак.

Ми можемо запропонувати такі на нашу думку важливі характерні ознаки, як модифікованість, тобто здатність змінювати свої суть чи форми, технологічна інтегрованість, тобто здатність речі взаємодіяти з іншими новітніми технологіями та вартісна динамічність, що вказує на здатність речі змінювати свою ціну залежно від часу, умов та інших факторів.

Такі характерні ознаки, на нашу думку, будуть доповнювати та розширяти вже існуючий перелік характерних особливостей речей.

На даний час існує такий перелік видів речей як об'єктів цивільних прав: рухомі та нерухомі, подільні й неподільні, визначені індивідуальними чи родовими ознаками, споживчі й неспоживчі, головні речі та приналежності, складні речі і складові частини речі, продукція, плоди та доходи.

Ми вважаємо, що такий перелік не є достатньо вичерпним, та на нашу думку доречно додати такі види: об'єкти спільної власності та колективного використання, до яких будуть відноситись речі, що є власністю організацій

чи групи осіб і використовуються спільно, наприклад, обладнання в бізнес-спільнотах, групи осіб або житлові комплекси, що належать кільком власникам та гібридні об'єкти – речі, що мають складну природу, поєднуючи в собі елементи матеріальних та нематеріальних прав, наприклад, архітектурні або комплексні інженерні проекти, що включають в себе як фізичні об'єкти (споруди та будівлі), так і інтелектуальну власність (патенти та права на дизайн).

РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЦИФРОВІ РЕЧІ ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ.

2.1 Поняття та правова природа цифрових речей як об'єктів цивільних прав

Сучасні цифрові технології швидко проникають у життя, покращуючи можливості та трансформуючи всі аспекти суспільства. В умовах технічного прогресу вони стали незамінними та визначають нові стандарти життя. Цифрові інновації наразі використовуються в багатьох галузях. Наприклад, У транспорті автоматизація транспортних засобів сприяє створенню більш безпечних та ефективних доріг. У військовій сфері вони підвищують ефективність і безпеку через застосування безпілотних літальних апаратів. Штучний інтелект також активно впроваджується в медицину та освіту, дозволяючи системам удосконалювати процеси навчання, діагностики та адаптації.

Як зазначає автор Є. О. Мічурін: «Цифрові технології посідають чільне місце серед інших. Вони впроваджуються скрізь: від управління військовими системами безпілотних літальних апаратів до керованих без участі людини легкових автомобілів, від навчання студентів за допомогою систем із штучним інтелектом до програм виявлення злочинців через розпізнавання облич» [46, с. 70].

Згідно з ЦК України: «Цифровою річчю є благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність. Цифровою річчю є віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, щодо яких застосовуються положення частини першої цієї статті. Особливості правового режиму цифрових речей визначаються законом. До цифрових речей застосовуються положення цього Кодексу про речі, якщо інше не встановлено цим Кодексом, законом або не впливає із сутності цифрової речі» [1].

Для розкриття поняття «цифрові речі» ми повинні проаналізувати та порівняти думки різних українських вчених.

Науковець О. В. Петренко щодо «цифрової речі» висловлює наступну думку: «Цифрові речі є новою категорією у цивільному праві, що виникає внаслідок розвитку технологій. Вони не мають фізичної форми, проте можуть мати істотну економічну цінність і бути предметом правових відносин» [53, с. 85].

Автор Т. О. Сидоренко надає наступне визначення поняття цифрової речі: «Поняття «цифрова річ» охоплює широкий спектр об'єктів, від цифрових файлів до криптовалют, що демонструє важливість регулювання цих нових активів у рамках цивільного права» [62, с. 158].

Важливо зазначити, що деякі науковці використовують термін «цифровий актив» замість «цифрові речі», що відображає зміни в розумінні і класифікації цих об'єктів у сучасному правовому контексті.

Як зазначає автор А. А. Кудь: «Цифровий актив можна визначити як цінність, виражену в цифровому вигляді» [33, с. 35].

Аналізуючи висловлювання українських вчених, можна підкреслити, що поняття "цифрова річ" та "цифровий актив" набувають все більшого значення у цивільному праві в контексті розвитку сучасних технологій.

Ми можемо дійти до висновку, що автор О. В. Петренко вказує на важливість цифрових речей як об'єктів правовідносин, підкреслюючи їхню економічну значущість, не зважаючи нематеріальну природу. Це свідчить про потребу адаптації правової системи до нових реалій, зважаючи на появу нових форм власності, що вимагають чіткого правового регулювання.

А дослідник Т. О. Сидоренко в свою чергу доповнює цей підхід, наголошуючи на широкому спектрі об'єктів, які охоплюються поняттям "цифрова річ". Автор акцентує увагу на різноманітті таких речей — від цифрових файлів до криптовалют, що підтверджує необхідність розробки спеціалізованих правових норм для регулювання цих нових активів.

Автор А. А. Кудь додає до цього дискусії думку, що термін "цифровий актив" є більш точним з точки зору оцінки вартості, яка існує виключно в цифровій формі. Він вважає, що це поняття охоплює не лише самі об'єкти, а й їхнє значення в економічних відносинах, відображаючи ширший спектр цифрових форм власності та їхнього потенційного впливу на економіку.

Тобто, виходячи з думок українських науковців та яке надається нам ЦК України, цифрові речі представляють собою об'єкти, які існують виключно в цифровому середовищі і мають певну цінність або можуть бути предметом цивільних правовідносин.

До таких об'єктів належать різноманітні цифрові файли, програми, електронні документи, зображення, відео, музичні композиції, а також криптовалюта та інші цифрові активи.

Визначення поняття «цифрові речі» у цивільному праві набуває все більшої актуальності через стрімкий розвиток технологій та цифрової економіки. Цифрові речі охоплюють широкий спектр об'єктів: від програм, цифрових файлів та електронних документів до криптовалют та інших цифрових активів.

Для повного розкриття поняття та суті «Цифрових речей» також необхідно проаналізувати поняття «цифрового середовища».

Згідно Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги»: «Цифрове середовище - апаратне, програмне забезпечення та будь-яке мережеве підключення, що використовується з метою отримання доступу до цифрового контенту та/або цифрової послуги та забезпечує можливість їх використання споживачем» [3].

Як зазначає науковець С. М. Харитонов: «У науковій літературі, а також в юридичній лексиці доволі часто вживається поняття «цифрове середовище». Цифрове середовище включає у себе не лише веб-сайти (і веб-сторінки як складові веб-сайтів), а й електронні документи, файли, в тому числі оцифровані об'єкти інтелектуальної власності, які використовуються

на відповідних пристроях, що не передбачають паперової форми документообігу (комп'ютери, ноутбуки, планшети, телефони, інші види так званих «гаджетів»)) [77, с. 23].

Технологічні нанотехнології наразі активно інтегруються і в правову сферу, особливо активно вони інтегруються в цивільне право задля ефективного правового регулювання цивільних правовідносин, що виникають навколо цифрових речей.

Як зазначає автор О. В. Даниленко: «Включення цифрових речей до системи об'єктів цивільних прав на концептуальному рівні є цілком раціональною ідеєю, адже свідчить про реакцію галузі цивільного права на діджиталізацію суспільних відносин та цифровізацію майнового обороту, що зумовлює потребу на законодавчому рівні визначити правову природу, юридичні засади функціонування правового режиму цих об'єктів та розробити ефективні правові механізми їх майнового обороту» [20, с. 150].

Як зазначають у своїй правці науковці О. Б. Братасюк. та Н. Ф. Ментух: «За допомогою сучасних пристроїв та платформ електронної торгівлі маємо змогу отримати як найбільш необхідні предмети домашнього вжитку та медичні товари, так і різні види адміністративних послуг (від отримання довідки до реєстрації дитини в начальний заклад). Водночас платформи відео- та конференцзв'язку дозволяють реалізовувати право на освіту, на працю, на здійснення підприємницької діяльності тощо. Саме тому актуальність правового визначення та класифікації цифрових прав людини зростає в умовах цифрової трансформації суспільних відносин в Україні» [13, с. 58].

Автор І. О. Литвиненко підкреслює необхідність адаптації законодавства до нових реалій: «Цифрові речі, як об'єкти цивільних прав, потребують нових підходів до їх ідентифікації та захисту, адже вони існують у віртуальному просторі і часто підлягають іншим правилам, ніж традиційні речі» [37, с. 143].

Як зазначає науковець Г. М. Стахіра: «Досягнення зазначених цілей не можливе без розробки та прийняття низки спеціалізованих нормативно-правових актів, що регулюватимуть приватноправові відносини постачання цифрового контенту та цифрових послуг» [67, с. 127].

Висловлені думки авторів акцентують на важливості інтеграції цифрових речей у систему об'єктів цивільного права, що стає важливим на тлі цифровізації економіки та суспільства. Зокрема, пропонується визнати цифрові речі як об'єкти цивільних правовідносин і створити нормативні механізми для їх ефективного обігу. Це забезпечить можливість правової системи правильно реагувати на виклики цифрового середовища, враховуючи їх специфічну природу, яка відрізняється від традиційних речей у цивільному праві.

Особливо науковці наголошують на потребі адаптації законодавства під особливу специфіку цифрових речей, так як вони існують у віртуальному просторі й потребують нових підходів до ідентифікації та захисту. Оскільки правова природа цифрових об'єктів суттєво відрізняється від матеріальних речей, для них необхідно розробити окремі механізми регулювання.

Отже, цифрові речі потребують сучасного правового підходу для забезпечення їх ефективного функціонування у правовідносинах. Це включає як правове визнання й захист цифрових об'єктів, так і розробку нових правових норм, які адаптують правову систему до цифрових реалій та дозволять регулювати обіг цифрових речей і забезпечувати цифрові права громадян

На нашу думку, для повного розуміння поняття «цифрові речі» важливо дослідити їх правову природу як об'єктів цивільного права. Це питання є актуальним і доволі складним, оскільки швидкий розвиток цифрових технологій створює потребу в адаптації правових норм для ефективного регулювання нових цифрових об'єктів. Пошук оптимальних

правових рамок для цифрових активів допоможе правильно захистити інтереси користувачів та власників та забезпечити стабільне правове середовище для цифрової економіки.

Як зазначає науковець О. В. Брусакова: «На сучасному етапі пропорційно зростає увага науковців щодо теоретичного аналізу нових об'єктів цивільних прав, які раніше не існували та знайшли своє відображення в сучасних суспільних відносинах, тому є об'єктивна потреба у з'ясуванні їхньої природи та порядку регулювання на законодавчому рівні» [14, с. 127].

Як зазначають В. К. Матвійчук та І. С. Тімуш: «Найбільш розповсюдженим в науці є твердження про те що об'єктами цивільних прав є те, на що спрямовані права й обов'язки суб'єктів цивільних правовідносин. Тобто, об'єкти цивільних прав – це конкретне благо, з приводу якого суб'єкти вступають у правовідносини» [81, с. 137].

Сьогоднішні дискусії про правову природу цифрових об'єктів і визначення їх статусу показують виклики, що виникають через стрімкий розвиток цифрових технологій. Вони зосереджені на пошуку юридичних рамок для цифрових активів, які б відповідали сучасним реаліям і забезпечували захист прав їх користувачів та власників.

Визнання цифрових речей як об'єктів цивільного права дозволяє поширити на них принципи права власності, користування, розпорядження, що є характерними для матеріальних речей. Це створює умови для чіткішого регулювання відносин між сторонами, визначення відповідальності та розподілу прав.

Як зазначає автор Д. С. Трофименко: «Наразі питання визначення правової природи цифрового контенту є відкритим та дискусійним. Єдиною позицією, яка об'єднує дослідників є визнання цифрового контенту нематеріальним благом, особливістю якого є незалежність (відірваність) від матеріального носія» [72, с. 1358]

Як зазначає О. А. Шутко: «Питання визнання того чи іншого блага матеріальним/нематеріальним є принциповим з точки зору практичного застосування положень цивільного законодавства, адже визнання об'єкта матеріальним дозволяє вести мову про можливість поширення на нього правового режиму речі, речових прав, у тому числі права власності» [83, с. 49].

Україна науковець К. Г. Некіт стверджує що: «за своїми властивостями цифрові блага наближаються за ознаками до речей матеріального світу, тому на них може бути поширений режим власності» [50, с. 41].

Поняття цифрових речей та їх правова природа є актуальними та обговорюваними в контексті розвитку цифрового суспільства.

На нашу думку адаптація традиційного правового режиму речей до умов цифрового віку вимагає використання різноманітних підходів та методів. Ось деякі можливі методи:

- Створення нових нормативних актів, а саме розробка спеціальних правових документів, які визначають статус цифрових об'єктів та їхні права та обов'язки у контексті цифрового середовища.
- Оновлення існуючих законів, тобто розширення та адаптація вже існуючих цивільних правових норм, які стосуються власності, розпорядження та користування речами, з метою включення цифрових об'єктів.
- Створення спеціальних судових інстанцій для вирішення спорів, які пов'язані з цифровими речами.
- Визначення стандартів власності - розробка принципів та стандартів, що регулюють власність, розпорядження та користування цифровими об'єктами, які можуть впроваджуватися у вигляді нормативних вимог та індустріальних стандартів.

Щодо пропозиції щодо визначення нового, більш повного поняття «цифрової речі», ми можемо надати наступне поняття.

Цифрова річ — це унікальний інформаційний об'єкт, який існує тільки у цифровому середовищі та має унікальні характеристики, що дозволяють визначати його властивості та природу. Така річ позбавлена фізичної форми, проте здатна набувати правової, соціальної та економічної цінності в цивільній сфері.

Цифрова річ може бути предметом цивільних правовідносин, таких як володіння, передача, обмін або управління, цифровими даними, віртуальними активами чи іншими нематеріальними об'єктами.

Цифрова річ володіє здатністю функціонувати як суб'єкт правової відповідальності та взаємодії в контексті цифрових технологій і правових інструментів, що вимагає переосмислення традиційних підходів до власності та регулювання в умовах цифровізації суспільства.

Таке визначення надає нове розуміння цифрової речі, акцентуючи увагу на її здатності до правового існування поза межами фізичного світу та необхідності адаптації правових норм до специфіки цифрового середовища.

2.2. Особливості цифрових речей як об'єктів цивільних прав

Виходячи з визначення поняття цифрових речей, необхідно виділити характерні ознаки таких об'єктів цивільних прав, оскільки ці ознаки є основою для формування правових норм, що регулюють володіння, розпорядження та користування цифровими активами. Аналізуючи різні підходи до визначення та класифікації цифрових речей, можна побачити, що це питання є актуальним і має велике значення як для наукової, так і для практичної сфери застосування права.

Розуміння характерних ознак цифрових речей є важливим для формування правового режиму, оскільки вони безпосередньо впливають на механізми захисту прав власності, реалізацію цивільних прав і обов'язків, а також на розвиток правової системи. Визначення цих ознак дозволяє

мінімізувати правові суперечки і сприяє стабільності цивільних відносин, забезпечуючи впевненість учасників в їхніх правах і обов'язках. Таким чином, дослідження особливостей цифрових речей як об'єктів цивільних прав є важливою частиною дослідження сучасного цивільного права.

Цифрові речі як об'єкти цивільних прав мають кілька характерних ознак, що визначають їх правову природу та функціонування в рамках цивільних відносин.

Як зазначає автор В. Л. Мудра: «цифрові активи не мають фізичної форми, що ускладнює їх ідентифікацію та облік у правовій системі» [47, с. 43].

Підкреслює цю думку і науковець Н. В. Гришанова: «Закон про віртуальні активи: основні положення» підкреслює, що "віртуальний актив є нематеріальним благом, яке існує в електронному вигляді і має вартість". Вона також відзначає, що "віртуальні активи можуть бути незабезпеченими або забезпеченими, і їхня вартість визначається ринковими умовами» [17, с. 60].

Тобто, ми можемо виокремити найголовнішу відмінність від звичайних речей у цивільному праві - цифрові речі не мають фізичної форми, що ускладнює їх облік та ідентифікацію у правовій системі. Ця особливість повністю змінює існуючі зараз концепції власності, адже цифрові активи можуть існувати тільки в електронному вигляді та функціонувати на основі технологій.

Наступною ми можемо надати наступну характерну ознаку – цифрові речі створюються та знищуються поза фізичного світу.

На думку науковця С. П. Кравченко: «Цифрові активи можуть бути створені за допомогою алгоритмів і програмного забезпечення, а не лише ресурсів у фізичному світі, що веде до швидкого збільшення їх кількості і виклику складнощів у їх управлінні» [30, с. 75].

Тобто, цифрові речі, на відміну від матеріальних речей, створення яких вимагає витрат фізичних ресурсів і часу, можуть бути створені за допомогою алгоритмів або програмного забезпечення у найкоротші часові строки. Це означає, що процес їхнього створення набагато швидший, а кількість об'єктів може бути необмеженою.

Ще однією ключовою рисою цифрових речей є їхня здатність до нескінченного копіювання без втрати чи оригінальних властивостей чи якості. Це дозволяє швидко розповсюджувати цифрові об'єкти між користувачами, але це в свою чергу ускладнює контроль над їхнім обігом і дотриманням прав на них. Крім того, нематеріальна природа цих речей означає, що вони існують виключно у цифровому просторі й не потребують фізичного зберігання чи транспортування.

Також таку особливість підкреслює науковець І. Я. Бабецька: «Цифрові речі, як об'єкти цивільних прав, мають унікальну природу, що полягає в їхньому функціонуванні виключно у цифровому середовищі. Їхня нематеріальна форма та здатність до швидкого розповсюдження створюють особливі виклики для правового регулювання, зокрема у сфері авторського права та захисту прав власності» [11, с. 145].

Науковець І. Я. Бабецька підкреслює важливість швидкого розповсюдження цифрових речей, яке є однією з головних особливостей. Завдяки технологіям, цифрові об'єкти можуть миттєво передаватися серед користувачів по всьому світу, що спрощує доступ до них. Однак це ж спричиняє серйозні проблеми у галузі цивільного права, адже ускладнюється контроль за їх використанням, забезпеченням прав власників та захистом авторських прав. Миттєва передача інформації створює умови для порушень прав інтелектуальної власності, таких як нелегальне поширення контенту та піратство.

Ця особливість є дуже важливою для правового регулювання, адже вона потребує швидкого реагування та адаптації до технологічних змін.

Швидке поширення цифрових об'єктів ставить перед законодавцями задачу створення ефективних механізмів захисту прав, зокрема в контексті ліцензування, авторських прав та забезпечення обігу цифрових товарів.

Розглянемо думки різних вчених стосовно наступної особливості цифрових речей.

Автор В. В. Скоропад у своїй статті зазначає: «Складність ліцензійних угод часто призводить до того, що споживачі підписують їх, не розуміючи всіх обмежень, що ставить під загрозу їхні права» [63, с. 27].

Підтверджує цю думку і науковець О. А. Шутко: «Ліцензійні угоди в електронній комерції можуть містити нечіткі формулювання, що ускладнює споживачам усвідомлення своїх зобов'язань» [83, с. 49].

Також такої ж думки притримується і науковець О. В. Павлюк підкреслює, що «необхідність оновлення законодавства для захисту прав споживачів у сфері цифрових активів стає особливо актуальною в умовах швидкого розвитку технологій» [51, с. 17].

На основі думок цих авторів можна зробити висновок, що однією з важливих особливостей цифрових речей як об'єктів цивільних прав є складність їхнього ліцензування та передачі прав на них. Оскільки цифрові речі існують у нематеріальній формі, вони не можуть бути ідентифіковані та передані так само, як фізичні об'єкти. Це зумовлює використання ліцензійних угод, які є технічно складними та можуть містити неясні формулювання. Така складність формулювань створює значні труднощі для споживачів у розумінні своїх прав та обмежень щодо користування цифровими речами.

Ще однією важливою особливістю цифрових речей є їх глобальний характер. У сучасному світі цифрові речі можуть існувати і використовуватися в різних країнах, що створює складнощі з правовим регулюванням. Національні системи права наразі не встигають адаптовуватися до нових технологій, що призводить до правових колізій.

Наприклад, одні й ті ж цифрові активи можуть підпадати під різні правові режими в залежності від юрисдикції, в якій вони використовуються.

Як зазначає автор О. А. Баранов: «Глобалізація інформаційного простору та цифрових технологій створює нові виклики для правового регулювання, оскільки права на цифрові активи можуть підпадати під різні правові режими в залежності від юрисдикції» [8, с. 135].

Аналізуючи думку науковця, слід зазначити, що одна з основних проблем у сфері цифрових речей полягає в тому, що вони виникають і функціонують в умовах різних правових систем різних країн. Кожна держава має власні закони та нормативно-правові акти, що регулюють обіг цифрових об'єктів. Це створює значну кількість юридичних колізій, коли права на цифрові речі можуть бути захищені або трактуватися по-різному в різних юрисдикціях. Такі розбіжності можуть виникати навіть на етапі розповсюдження цифрових товарів через кордони, оскільки кожна країна має свої вимоги щодо авторських прав, ліцензування чи захисту персональних даних.

Це може ускладнювати захист прав власників цифрових речей, оскільки необхідно враховувати відмінності в законодавстві різних держав. Проблеми виникають навіть коли одна й та сама цифрова річ має різний правовий статус залежно від місця її використання чи розповсюдження. Наприклад, цифрова річ, яка відповідає вимогам першої держави, може порушувати норми другої країни, що може створити значні юридичні труднощі для людей чи компаній, які працюють на міжнародному ринку.

З огляду на це, важливим є досягнення більшої гармонії між національними правовими системами для забезпечення правового захисту цифрових об'єктів на міжнародному рівні. Розробка єдиних стандартів або міжнародних угод дозволить зменшити колізії між правовими системами, що, у свою чергу, дозволить ефективно регулювати обіг цифрових речей і захищати права їхніх власників та користувачів у різних країнах.

Підсумовуючи вищесказане, ми можемо сформулювати такий перелік характерних особливостей цифрових речей як об'єктів цивільних прав:

- Нематеріальність - цифрові речі не мають фізичної форми, що ускладнює визначення права власності.
- Легкість копіювання - на відміну від матеріальних речей, цифрові активи легко копіюються. Це вимагає спеціальних методів для протидії порушенням та захисту авторських прав.
- Міжнародна доступність - завдяки мережі Інтернет, цифрові речі доступні глобально, що вимагає узгоджених міжнародних правових підходів та стандартів.
- Відсутність зносу - цифрові речі не зношуються, але їхня цінність може знижуватись через застарілість технологій, що вимагає регулярних оновлень законодавства для актуалізації.
- Інтелектуальна власність - питання авторських прав для цифрових активів потребує чітких меж і процедур захисту, оскільки традиційні механізми не завжди ефективні для нематеріальних речей.
- Висока швидкість оновлення та вдосконалення - технологічні нанотехнології часто призводять до швидкого розвитку й оновлення цифрових об'єктів, які потребують гнучкого підходу до правового статусу. Регулювання повинно бути достатньо адаптивним, щоб ефективно охоплювати нові форми цифрових активів.

Ми, проаналізувавши вже визначені особливості цифрових речей та саму їх суть, можемо запропонувати ще деякі особливості цифрових речей.

Виходячи з такої особливості цифрових речей, як нематеріальність, ми можемо запропонувати розглянути таку особливість як стійкість до змін.

Така ознака, на нашу думку, буде відображати здатність цифрової речі як об'єкта цивільних прав зберігати свою функціональну та юридичну цілісність навіть після змін у зовнішньому середовищі або технологіях. Це може бути важливим для таких об'єктів, для цифрових товарів, які можуть

зазнавати модифікацій без зміни їх правового статусу, або як програмне забезпечення, яке підлягає постійним оновленням.

Також ми можемо виокремити та запропонувати таку особливість цифрових речей, як тимчасовість.

Така особливість буде підкреслювати, що велика кількість цифрових речей може бути створено для конкретних потреб. Наприклад, цифрові квитки, електронні документи та віртуальні активи часто мають обмежений термін дії, після якого їхня цінність зникає.

Також ми можемо запропонувати використовувати таку особливість цифрових речей, як активна адаптація та зміна. Така особливість буде вказувати на властивість цифрових речей як об'єктів цивільних прав змінюватися та адаптуватися в процесі свого існування та розвитку. Наприклад, веб-сервіси та програмне забезпечення постійно вдосконалюються через оновлення, які підвищують безпеку, виправляють помилки або додають нові функції. Така адаптивність дозволяє цим об'єктам залишатися конкурентоспроможними на ринку, а також відповідати сучасним стандартам і очікуванням споживачів.

2.3 Види цифрових речей як об'єктів цивільних прав

Відповідно до розвитку цифрових технологій у сучасному суспільстві, питання визнання цифрових речей як об'єктів цивільних прав стає все більш актуальним. Цифрові речі включають у себе широкий спектр об'єктів, таких як цифрові дані, програмне забезпечення, веб-ресурси, електронні контракти та тощо.

Розрізнення на види цифрових джерел є дуже важливим для встановлення правових відносин, їх регулювання та захисту. Цифрові речі, такі як цифрові дані, програмне забезпечення, веб-ресурси та електронні контракти потребують чіткого правового визначення та регуляції, оскільки

кожен тип цифрового активу має свої специфічні особливості, які впливають на їх правовий статус.

ЦК України надає такий перелік видів цифрових речей: «Цифровою річчю є віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, щодо яких застосовуються положення частини першої цієї статті» [1].

Таке розкриття видів не є повноцінним і можуть з'являтися проблеми у сфері захисту прав учасників цивільних правовідносин.

Автор О. А. Садова більш ширше розкриває види цифрових речей: «Цифрове середовище включає у себе не лише веб-сайти (і веб-сторінки як складові веб-сайтів), а й електронні документи, файли, в тому числі оцифровані об'єкти інтелектуальної власності, які використовуються на відповідних пристроях, що не передбачають паперової форми документообігу» [58, с. 47].

Одним з найпоширеніших із видів цифрових речей можна назвати цифрову інформацію.

Як зазначає науковець І. Я. Верес: «В юридичній літературі цифрову інформацію прирівнюють до поняття цифрового контенту» [15, с. 17].

Тобто, аналізуючи думки О. А. Садової та І. Я. Вереса, ми можемо прийти до наступного висновку.

Аналізуючи думки українських вчених щодо визначення цифрових речей, видно різні пріоритети та підходи. ЦК України надає обмежений перелік цифрових речей, зокрема цифровий контент та віртуальні активи, що охоплює лише основні категорії, але не враховує швидкі зміни в цифровому середовищі. Такий обмежений підхід може спричиняти складнощі у правовому регулюванні нових типів цифрових об'єктів, що виникають із розвитком технологій.

На відміну від цього підходу, розширена класифікація, запропонована О. А. Садовою, передбачає значно ширше бачення цифрових речей. Вона включає до цифрового середовища різні типи об'єктів, як-от електронні

документи, веб-сайти, оцифровані об'єкти та файли інтелектуальної власності, що є важливими елементами сучасного цифрового світу. Такий підхід підвищує гнучкість і застосовність правових норм до широкого кола об'єктів, які часто змінюються і розширюються з часом.

Інший аспект, на якому акцентує І. Я. Верес, полягає у тому, що цифрову інформацію часто прирівнюють до цифрового контенту, що спрощує її розуміння та використання в правовому контексті. Це узагальнення дозволяє юридично розглядати цифровий контент як один із видів цифрових об'єктів, що можуть бути об'єктами правовідносин.

В результаті, обидва наукові підходи вказують на необхідність розвитку законодавчих норм, які б краще відображали правову природу цифрових речей, оскільки чітке та комплексне розуміння цифрових об'єктів є важливим для захисту прав власників таких об'єктів. Це сприяє зниженню правової невизначеності й забезпеченню правової захищеності учасників у цифрових відносин, де традиційні юридичні норми можуть бути недостатніми.

Як зазначається у Законі України «Про авторське право та суміжні права»: «Комп'ютерна програма - набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах)» [2].

На думку А. А. Музики: «комп'ютерна програма є різновидом комп'ютерної інформації. Вона обов'язково містить певні відомості і одночасно с побудованою за особливими правилами - сукупністю "зрозумілих" комп'ютеру даних (символів, кодів, сигналів, команд, тощо), яка забезпечує функціонування та керування комп'ютерними системами

і/або телекомунікаційними мережами, виконання ними певних завдань» [48, с. 89].

Комп'ютерна програма, як зазначено у національному законодавстві, є складним об'єктом, який поєднує набір команд та інструкцій, що дозволяють комп'ютеру виконувати певні завдання. Вона може бути як операційною системою, так і прикладною програмою, і представлена у вигляді вихідного або об'єктного коду. З точки зору права, комп'ютерна програма захищається як інтелектуальна власність.

Науковець А. Музика підкреслює, що: «комп'ютерна програма є особливою формою комп'ютерної інформації. Вона містить не тільки дані, але й спеціальні команди та коди, які дозволяють управляти комп'ютерними системами або мережами. Ці елементи структуровані таким чином, щоб бути зрозумілими для комп'ютера і забезпечувати його функціонування» [48, с. 89]

Тобто, ми можемо сказати що комп'ютерні програми мають складний характер, який включає і матеріальні аспекти (у вигляді коду), і нематеріальні (інтелектуальна цінність і функції).

Їх правова природа є двозначною: вони одночасно є результатом творчої діяльності та технічними засобами для автоматизації процесів. Оскільки комп'ютерні програми виконують ключову роль у сучасних технологіях, їх правове регулювання повинне враховувати як їх інноваційний потенціал, так і забезпечувати належний захист прав розробників.

Це демонструє, наскільки важливо правильно визначати і регулювати правовий статус програмного забезпечення, що дозволяє краще захистити авторські права і впорядкувати використання цифрових об'єктів.

Наступним видом цифрової речі ми маємо розглянути такий вид, як мультимедійні дані. Туди ми можемо включити такі цифрові речі, як музика,

фільми, серіали, відеозаписи які розповсюджуються на таких платформах, як YouTube, Instagram, TikTok тощо.

Національний законодавець надає наступне поняття: «електронна (цифрова) інформація - аудіовізуальні твори, музичні твори (з текстом або без тексту), комп'ютерні програми, фонограми, відеограми, програми (передачі) організацій мовлення, що знаходяться в електронній (цифровій) формі, придатній для зчитування і відтворення комп'ютером, які можуть існувати і (або) зберігатися у вигляді одного або декількох файлів (частин файлів), записів у базі даних на зберігаючих пристроях комп'ютерів, серверів тощо у мережі Інтернет, а також програми (передачі) організацій мовлення, що ретранслюються з використанням мережі Інтернет» [2].

Тобто, виходячи з даного розшифрування поняття, ми можемо сказати, що мультимедійні дані є частиною цифрової інформації, або, як ми зазначали вище, цифрового контенту.

Далі розглянемо веб-ресурси як підтип видів цифрових речей.

Закон України «Про авторське право та суміжні права» надає таке розкриття поняття веб-сайту як виду цифрових речей: «веб-сайт - сукупність даних, електронної (цифрової) інформації, інших об'єктів авторського права і (або) суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси веб-сайту і (або) облікового запису власника цього веб-сайту, доступ до яких здійснюється через адресу мережі Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики і (або) числової адреси за Інтернет-протоколом» [2].

Веб-ресурси, згідно з визначенням Закону України «Про авторське право та суміжні права», є сукупністю даних і електронної інформації, що структуровані в межах веб-сайту та доступні через Інтернет. Це визначення підкреслює, що веб-сайти є не лише платформами для розповсюдження інформації, а й об'єктами авторського права, які охоплюють різноманітний контент, включаючи зображення, тексти, аудіо та відео.

Таким чином, вони набувають правового статусу, що дозволяє захищати інтелектуальну власність і регулювати відносини між користувачами та авторами контенту. Важливим аспектом є доступність веб-сайтів через унікальні доменні імена, що робить їх ідентифікацію та використання зручними та простими для користувачів. Це свідчить про необхідність дотримання законодавства у сфері авторських прав і суміжних прав, особливо в умовах цифровізації, коли контент швидко розповсюджується через різні платформи. Веб-ресурси, таким чином, займають важливе місце в сучасному інформаційному просторі, забезпечуючи інтеграцію різних форм медіа і підкреслюючи значущість правового регулювання у цій сфері.

Цей висновок підтверджує думка автора Ларіонової: «Веб-сайти є складними системами, які інтегрують контент різного формату, що впливає на формування правової основи авторського права та суміжних прав» [36, с. 45].

Наступним видом «цифрових речей» треба виокремити електронні гроші.

Як зазначає національний законодавець: «Електронні гроші - одиниці вартості, що зберігаються в електронному вигляді, випущені емітентом електронних грошей для виконання платіжних операцій (у тому числі з використанням наперед оплачених платіжних карток багатоцільового використання), які приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж їх емітент, та є грошовим зобов'язанням такого емітента електронних грошей» [7].

Наразі електронні гроші є важливою складовою сучасної фінансової системи, і їх правове регулювання визначається законодавством держав. Цей вид електронних речей виступає у ролі платіжного засобу та представляє грошове зобов'язання особи, яка їх випускає.

Використання електронних грошей означає здійснення фінансових операцій через електронні засоби, такі як мобільні додатки, віртуальні картки та інші електронні системи. Це надає людям швидкий і зручний доступ до своїх фінансових ресурсів. Відповідно до цивільного права, електронні гроші мають юридичний статус і визнаються як форма грошей, зобов'язань, яку особа бере на себе при їх випуску.

Одним з видів електронних грошей ми можемо виокремити криптовалюту.

Нажаль, на даний момент у законодавстві України відсутні конкретні визначення та правове регулювання поняття криптовалюти.

Це викликає значні проблеми при виникненні цивільних правовідносин навколо такого виду цифрових речей, як криптовалюта.

Такої ж думки притримуються і українські правознавці.

Наприклад, автор І. Б. Семеген зазначає, що: «в Україні відсутність чіткого визначення криптовалюти, а також законодавчої бази створює певну небезпеку та ризики, що потребує термінового вирішення» [60, с. 351].

Стосовно визначення поняття криптовалюти як вида цифрової речі необхідно проаналізувати думки українських вчених.

Науковець М. М. Халаджи визначає поняття криптовалюти як: "Форма цифрових грошей, що використовує криптографічні методи для забезпечення безпеки транзакцій, контролю за створенням нових одиниць та підтвердженням переходу прав власності" [75, с. 51].

На думку автора О. Кудя зазначає, що "криптовалюта є новим видом валюти, який характеризується децентралізованим обігом і забезпечується технологією блокчейн" [35, с. 36].

Автор Ю. С. Григоренко вказує, що "криптовалюта виступає як електронний платіжний засіб, що забезпечує анонімність та безпеку

транзакцій, однак не має статусу офіційної валюти у більшості країн" [16, с. 67].

Аналізуючи визначення криптовалюти, можна виділити кілька ключових аспектів, які підкреслюють її сутність.

Науковець М. М. Халаджи акцентує на використанні криптографії, що робить транзакції безпечними та контролює створення нових одиниць. Це говорить про важливість технології в забезпеченні безпеки та цілісності фінансових операцій у криптовалютних системах.

Автор О. Кудя акцентує на децентралізованому характері криптовалют. Це означає, що їхній обіг не підлягає контролю з боку центральних фінансових установ, що, в свою чергу, дозволяє користувачам мати більшу автономію у веденні своїх фінансових справ.

Автор Ю. С. Григоренко звертає увагу на анонімність криптовалют, але також зазначає, що вони не мають офіційного статусу у більшості країн. Це підкреслює правові виклики, з якими стикаються криптовалюти, оскільки їхнє визнання може суттєво вплинути на їхнє використання та загальну популярність.

З урахуванням цих аспектів, можна сформулювати визначення криптовалюти наступним чином: криптовалюта – це форма цифрових грошей, що використовує криптографічні технології для забезпечення анонімності та безпеки транзакцій. Вона функціонує в децентралізованій системі, що дозволяє уникати контролю традиційних фінансових установ, проте не завжди визнається як офіційна валюта в різних країнах.

Таке визначення охоплює основні характеристики криптовалюти, зазначаючи її технологічну, економічну та правову природу.

Проаналізувавши думки вчених та національне законодавство, ми можемо сформулювати запропонувати такий перелік видів цифрових речей:

1. Цифровий контент, до якого входять: програмне забезпечення: операційні системи та додатки, текстові дані та мультимедійні дані (книги,

музика, ігри, програмне забезпечення та інші твори) та веб-ресурси (веб-сайти)

2. Електронні гроші та криптовалюта

Ми вважаємо доречним розподілення цифрових речей саме на 2 категорії – цифрового контенту, який об'єднував би всі цифрові речі, які можуть бути захищені авторським правом, та на категорію, яка об'єднувала тільки електронні грошей та криптовалюту.

На нашу думку, такий розподіл допоміг би правильно створювати законодавчі норми та в подальшому правильно такі застосовувати, так як цифровий контент та електронні гроші мають різну суть і різне застосування.

Необхідність розподілу цифрових речей на окремі категорії стає все більш актуальною в умовах швидкого розвитку цифрових технологій і зміни економічних реалій. Ось кілька причин, чому це важливо.

По-перше, різні типи цифрових речей мають свої унікальні характеристики, які потребують специфічного правового регулювання. Наприклад, музика, відео, програмне забезпечення і веб-сайти володіють різними правами інтелектуальної власності та обов'язками для їхніх творців і користувачів. Визначення окремих видів дозволить чіткіше формулювати юридичні норми, що регулюють ці відносини.

По-друге, виділення цифрових речей у специфічні категорії допоможе адаптувати законодавство до сучасних технологічних викликів. Наприклад, зростаюча популярність криптовалют та електронних грошей потребує особливого підходу в правовому регулюванні, оскільки вони функціонують у децентралізованих системах, які істотно відрізняються від традиційних фінансових механізмів.

Отже, виділення цифрових речей на категорії є важливим кроком у розвитку правового поля, яке повинно відповідати викликам сучасного

світу. Це дозволить створити більш ефективні механізми для захисту прав учасників цифрових відносин і стимулювати розвиток інновацій у цій сфері.

Висновки до Розділу 2

Цифрові речі все більше проникають як у наше повсякденне життя, так і у сферу цивільного права. Так як цей процес дуже активно проникає у регулювання цивільних прав, законодавець не встигає оновлювати законодавчі норми, які стосуються цивільного обігу цифрових речей.

У цьому розділі було проаналізовано загальні положення, що стосуються цифрових речей як об'єктів цивільних прав.

Проаналізувавши національне законодавство та думки український науковців-правознавців, ми можемо дійти до висновку, що наразі поняття та правова природа цифрових речей недостатньо повно визначена у національному законодавстві.

Це у свою чергу викликає багато прогалин та колізій у правовому регулюванні цивільних правовідносин, які виникають навколо цифрових речей.

Ми вважаємо, що доречно запропонувати таке визначення поняття цифрової речі - це унікальний інформаційний об'єкт, який існує винятково в цифровому середовищі та має ідентифікаційні характеристики, що дозволяють визначати його природу та властивості. Така річ позбавлена фізичної форми, проте здатна набувати правової, економічної та соціальної цінності в цифровій сфері.

У свою чергу, ми дійшли до висновку, що цифрова річ стає предметом цивільних правовідносин, таких як володіння, управління, передача або обмін цифровими даними, віртуальними активами чи іншими нематеріальними об'єктами. Проте законодавцем не надано достатню законодавчу базу для регулювання таких правовідносин.

Ми пропонуємо наступні кроки для подолання прогалин у сфері цивільного обігу цифрових речей: розробка спеціальних правових документів, які визначають статус цифрових об'єктів, їхні права та обов'язки у контексті цифрового середовища, адаптація та розширення існуючих правових норм, які стосуються власності, користування та розпорядження речами, з метою включення цифрових об'єктів, створення спеціальних судових інстанцій, стандартів власності, розробка стандартів та принципів, що регулюють власність, користування та розпорядження цифровими об'єктами.

Стосовно особливостей цифрових речей, ми також прийшли до висновку, що їх перелік наразі є недостатнім для ефективного регулювання правовідносин. Наразі українські науковці виділяють такі ознаки: нематеріальність, легкість копіювання, міжнародна доступність, відсутність зносу, інтелектуальна власність, висока швидкість оновлення та вдосконалення.

Ми у свою чергу пропонуємо додати до переліку ще такі ознаки, як стійкість таких речей до змін, що обумовлено їх існуванням виключно у цифровому середовищі, тимчасовість, яка вказуватиме на існування цифрових речей у цивільних правовідносинах тільки для конкретних дій або цілей та знищення їх після задоволення потреб сторін цивільних правовідносин та таку ознаку, як активна зміна та адаптація - така особливість буде вказувати на властивість цифрових речей як об'єктів цивільних прав змінюватися та адаптуватися в процесі свого існування та розвитку.

На нашу думку, додавання таких ознак цифрових речей є доречним та доповнить вже існуючий перелік.

Щодо видів цифрових речей, ми можемо запропонувати такий перелік: цифровий контент, до якого входять: програмне забезпечення: операційні системи та додатки, текстові дані та мультимедійні дані (музика,

книги, ігри, програмне забезпечення та інші твори) та веб-ресурси (веб-сайти) та криптовалюта та електронні гроші.

Таке визначення специфічних категорій цифрових речей, на нашу думку, дозволяє точніше регулювати їх правовий статус, враховуючи унікальні особливості кожного виду. Це сприяє адаптації законодавства до технологічних змін, забезпечуючи ефективний захист прав користувачів та творців у різних цифрових сферах.

РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ВИДІВ ЦИФРОВИХ РЕЧЕЙ ЯК ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

3.1 Комп'ютерні програми та застосунки як об'єкти цивільних прав

У сучасному цифровому середовищі ці комп'ютерні програми та застосунки набувають все більшого значення, адже комп'ютерні програми є основою для функціонування багатьох технологій, від операційних систем до складних програмних продуктів для бізнесу та науки.

В умовах сучасного цифрового середовища комп'ютерні програми та застосунки стали незамінними інструментами для функціонування багатьох сфер діяльності та технологій. Від простих мобільних додатків до складних програмних продуктів для науки, бізнесу, охорони здоров'я та навіть урядових структур, програми стали основною частиною життя. Вони забезпечують автоматизацію процесів, обробку даних, покращують комунікацію і навіть аналіз складних систем.

Наприклад, науковець О. С. Саливон підкреслює, що: «Комп'ютерні програми стали не лише інструментами для обробки інформації, а й складними правовими об'єктами, які вимагають чіткої правової регламентації» [59, с. 128].

А автор М. М. Костенко підтверджує цю думку: «Зростання використання комп'ютерних програм у бізнес-процесах вимагає нових підходів до їх правового статусу, оскільки вони стають важливими активами для підприємств» [25, с. 211].

Аналізуючи думки науковців О. С. Саливона та М. М. Костенка, можна зробити висновок, що обидва вчені підкреслюють зростаючу роль комп'ютерних програм як об'єктів правового регулювання. О. С. Саливон акцентує на тому, що комп'ютерні програми не лише є інструментами для обробки інформації, а й стали складними правовими об'єктами, які потребують чіткої правової регламентації. Це свідчить про необхідність

створення спеціальних правових умов та норм, що б забезпечили належний обіг та захист таких об'єктів у правовому полі. З огляду на безперервний розвиток цифрових технологій, комп'ютерні програми можуть виконувати функції, які виходять за межі простого програмного коду, зокрема, надаючи важливі функціональні можливості для науки, бізнесу та інших сфер діяльності.

З точки зору М. М. Костенка, використання комп'ютерних програм у бізнес-процесах потребує нових підходів до визначення їх правового статусу, оскільки ці програми стають важливими активами для підприємств. Це підкреслює не тільки їх роль як інструментів для оптимізації бізнес-процесів, але й як об'єктів, які мають свою юридичну та економічну цінність, що вимагає розробки спеціального правового статусу для їх ефективного використання в рамках підприємницької діяльності.

З огляду на думки науковці, ми можемо дійти до висновку, що комп'ютерні програми, завдяки своїй важливості та функціональній значущості в сучасному світі, повинні отримати чітке та деталізоване правове визначення і регулювання. Це дозволить забезпечити не лише захист прав власників та користувачів програмного забезпечення, але й сприятиме розвитку нових технологій, враховуючи їх роль у різних сферах діяльності, зокрема в бізнесі.

З точки зору цивільного права, комп'ютерні програми та застосунки можуть вільно обертатися на ринку, оскільки є предметом цивільно-правових угод. Це означає, що вони можуть бути куплені, продані або передані іншим особам для використання, зокрема через укладення ліцензійних договорів. Власник прав на комп'ютерну програму чи застосунок має право контролювати, як саме інші особи можуть їх використовувати, надаючи їм певні дозволи, визначаючи умови використання.

На нашу думку, для більш повного розкриття комп'ютерних програм та застосунків, необхідно проаналізувати саме поняття комп'ютерних програм.

Як зазначається у Законі України «Про авторське право та суміжні права»: «Комп'ютерна програма - набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах)» [2].

Як підкреслюють автори Д. В. Жуванов та Є. О. Стогній: «Слід зазначити, що поряд з терміном комп'ютерна програма одержали широке розповсюдження терміни «програмне забезпечення» та «програмний продукт» які є подібними за змістом.» [22, с. 117].

Оскільки терміни, пов'язані з комп'ютерними програмами, є не лише технічними, але й юридичними категоріями, важливо правильно трактувати їх у правовому контексті. Визначення, надані в законі, сприяють чіткому правовому регулюванню в сфері авторських прав, що є важливим для охорони прав розробників програм та забезпечення належної правової підтримки у випадках порушень.

Ці визначення допомагають краще зрозуміти не лише технічний аспект комп'ютерних програм, а й їх правову природу. Визначення в законодавстві чітко підкреслює, що комп'ютерні програми, незалежно від їх типу (прикладні програми, покращують комунікацію), є об'єктами авторського права. Використання термінів "програмний продукт" та "програмне забезпечення" надає можливість більш гнучко підходити до класифікації та обігу програмних продуктів, які можуть мати різний рівень складності та застосування.

Також щодо комп'ютерної програми, науковці Д. В. Жуванов та Є. О. Стогній розкривають саму суть такого об'єкту: «Для розуміння суті програми і принципів її дії необхідною є наявність вихідного коду» [22, с. 117].

Ми, проаналізувавши вищезазначені джерела, можемо запропонувати наступне визначення поняття «комп'ютерних програм та застосунків».

Комп'ютерні програми та застосунки - це сукупність взаємопов'язаних алгоритмів, даних та інструкцій, що реалізують певні функції на електронних пристроях для досягнення певних результатів. Ці об'єкти є результатом інтелектуальної праці, що впливає на функціонування інформаційних технологій, і мають юридичний статус об'єкта авторського права, що визначає правила їх захисту та використання. Важливими аспектами таких програм є їх можливість інтеграції в різні платформи, адаптація до змінних умов та потреб користувачів, а також здатність до оновлення та розвитку в умовах швидких технологічних змін.

Однією з найбільших проблем комп'ютерних програм та застосунків як об'єктів цивільних прав ми можемо назвати складність в захисті збереження конфіденційності в рамках користування.

Такої ж самої думки притримується і науковець І. О. Грищенко: «Захист персональних даних у інформаційних системах є надзвичайно важливим для забезпечення прав людини і основоположних свобод» [18, с. 83].

Також, інший автор, А. В. Ткаченко, зазначає, що: «Ефективне регулювання захисту даних є невід'ємною частиною розвитку інформаційного суспільства» [71, с. 69].

Тобто, ми можемо дійти до висновку, що у сучасному цифровому контексті питання конфіденційності та захисту особистих даних є однією з найбільш актуальних проблем у сфері цивільного обігу комп'ютерних програм, так як при користуванні комп'ютерними програмами доволі часто

користувачам необхідно вказувати свої персональні данні, особисту інформацію чи інші види конфіденційної інформації.

На нашу думку, правові норми повинні чітко регламентувати правила збору, обробки та зберігання даних, а також встановлювати відповідальність за можливі порушення цих норм.

Ми можемо запропонувати такі варіанти покращення законодавства у сфері захисту конфіденційності:

- Впровадження спеціальних стандартів безпеки даних, а саме розробка і запровадження нормативних актів, які визначатимуть чіткі вимоги для безпеки даних у комп'ютерних програмах і застосунках. Це правила, які вимагатимуть від компаній впровадження шифрування даних, автентифікації користувачів, а також управління доступом на основі ролей і потреб.
- Законодавче визначення відповідальності за порушення конфіденційності включатиме відповідальність за несанкціонований доступ, витік даних, і порушення умов конфіденційності, зокрема через недостатню увагу до безпеки або недбалість.
- Розширення норм щодо аудиту та моніторингу безпеки, включення обов'язкових механізмів для постійного аудиту та моніторингу захисту персональних даних у програмних продуктах.

Ще однією дуже важливою проблемою навколо комп'ютерних речей як об'єктів цивільних прав є питання інтелектуальної власності та захисту авторського права.

Правова природа комп'ютерних програм та застосунків як об'єктів цивільних прав полягає в тому, що ці продукти є результатом інтелектуальної діяльності, що надає їм статус об'єктів авторського права. Комп'ютерні програми можуть бути захищені як творчі продукти, що володіють оригінальністю і функціональністю, а також належать організації або автору, які їх створили. Їхня правова природа передбачає, що права на

використання, розповсюдження або зміну цих програм можуть бути надані іншим суб'єктам через договори ліцензування чи передачі прав. Оскільки ці об'єкти не мають фізичної форми, їхнє використання та розповсюдження у цифровому середовищі ускладнює процес захисту прав власників.

ЦК України стосовно захисту комп'ютерних програм та застосунків зазначає наступне: вони охороняються як літературні твори» [1].

Таке визначення є не зовсім коректним.

Як зазначає автор Д. В. Жуванов: «Порівняння комп'ютерних програм із літературними творами є не зовсім коректним. На відміну від літературних творів, текст комп'ютерної програми (вихідний чи об'єктний код) не має самостійної цінності без можливості їх застосування в комп'ютері» [22, с. 39].

А науковець Г. М. Красноступ зазначає, що: «раніше пропонувалося три варіанти охорони: 1) за допомогою патентів, тобто на праві промислової власності: 2) за допомогою засобів авторського права: 3) в режимі конфіденційної інформації або промислових секретів» [31, с. 27].

Ми можемо запропонувати наступні підходи для покращення захисту комп'ютерних програм та застосунків, які враховують сучасні виклики в умовах розвитку цифрових технологій:

- Інтеграція блокчейн-технологій для відстеження прав власності - використання технології блокчейн може забезпечити прозорість та надійний механізм захисту прав на комп'ютерні програми та застосунки.
- Створення незалежних сертифікаційних органів, які здійснюватимуть реєстрацію та перевірку програмного забезпечення. Це може стати важливим кроком у захисті прав власників. Такі органи могли б встановлювати стандарти для безпеки, використання та ліцензування програм, що дозволить мінімізувати ризики нелегального використання та поширення.

- Розробка гнучких моделей ліцензування, які дозволяють більш точно регулювати використання програмного забезпечення в різних сферах, від індивідуальних користувачів до бізнесу, може значно полегшити контроль за правами на програмні продукти.

На нашу думку, ці нововведення могли б значно покращити правовий захист інтелектуальної власності у сфері програмного забезпечення в Україні.

3.2. Цифрові музичні та відеографічні твори як об'єкти цивільних прав

У сучасному світі цифрові музичні та відеографічні твори займають важливу роль у сфері цивільних прав. Їх створення, використання та поширення зазнали значних змін через вплив нових технологій. Ці зміни не лише переосмислили способи створення та споживання контенту, а й суттєво вплинули на правову регуляцію в цій галузі. Щоб правильно визначити природу цифрових музичних і відеографічних творів, необхідно мати чітке уявлення про їх суть і розробити ефективні механізми захисту авторських прав, які гарантуватимуть охорону інтелектуальної власності.

Цифрові музичні та відеографічні твори займають важливе місце в сучасному цивільному праві, оскільки вони є об'єктами інтелектуальної власності, що підлягають особливій правовій охороні. З розвитком цифрових технологій, способи створення, розповсюдження і споживання контенту значно змінилися, що вплинуло на правову регуляцію в цій сфері.

Для початку аналізу цифрових музичних та відеографічних творів як об'єктів цивільних прав необхідно визначити саме їх поняття.

Нажаль, на даний момент у національному законодавстві відсутні чіткі та повні визначення поняття «цифрові музичні твори» та «цифрові відеографічні твори».

Законодавець включає їх у інші поняття.

Наприклад, Закон України «Про авторське право і суміжні права» зазначає: «Електронна (цифрова) інформація - аудіовізуальні твори, музичні твори (з текстом або без тексту), комп'ютерні програми, фонограми, відеограми, програми (передачі) організацій мовлення, що знаходяться в електронній (цифровій) формі, придатній для зчитування і відтворення комп'ютером, які можуть існувати і (або) зберігатися у вигляді одного або декількох файлів (частин файлів), записів у базі даних на зберігаючих пристроях комп'ютерів, серверів тощо у мережі Інтернет, а також програми (передачі) організацій мовлення, що ретранслюються з використанням мережі Інтернет» [2].

Тобто, законодавець прирівнює поняття цифрових музичних та відеографічних творів до цифрової або електронної інформації. Це у свою чергу може викликати багато проблем у сфері регулювання прав учасників цивільних правовідносин які виникатимуть навколо цифрових музичних та відеографічних творів.

Виходячи з самої суті цих видів речей ми можемо запропонувати наступне визначення цифрового музичного твору.

Цифровий музичний твір — це результат творчої діяльності, який втілює звукову композицію в електронному вигляді, доступний для збереження, передачі та відтворення за допомогою цифрових технологій. Цей твір існує поза фізичними носіями та є об'єктом цивільних прав, які охоплюють не лише право авторства та використання, але й право на цифрову модифікацію, адаптацію та комерціалізацію через спеціалізовані платформи, при цьому зберігаючи незалежність від конкретного фізичного носія чи засобу відтворення.

Це визначення підкреслює значення цифрових музичних творів у економічному та культурному контексті, водночас відзначаючи необхідність їх правового захисту в умовах, коли традиційні визначення не відповідають новим реаліям технологічного прогресу.

Для цифрового відеографічного твору ми можемо запропонувати використовувати таке визначення.

Цифровий відеографічний твір — це творча обробка візуального і звукового контенту, що існує лише в цифровій формі та визначається набором унікальних параметрів даних, які дозволяють здійснювати його збереження, передачу, відтворення та редагування без фізичної форми, при цьому надаючи автору виключні права на розповсюдження та використання через цифрові платформи, включаючи адаптацію для нових цифрових форматів.

Такі твори підпадають під дію авторського права, що надає авторам, продюсерам та виконавцям правовий захист їхніх творчих досягнень. Зростаюча популярність цифрових технологій у виробництві та споживанні відеоконтенту підкреслює необхідність чітких визначень і правового регулювання у цій сфері, оскільки традиційні правові рамки часто не відповідають вимогам нових медіа.

Це визначення сприяє усвідомленню важливості цифрових відеографічних творів в сучасному суспільстві, яке активно інтегрує медіа в різні аспекти життя, водночас вказуючи на потребу в удосконаленні законодавства для забезпечення належного захисту прав авторів

Правова природа цифрових музичних та відеографічних творів полягає в тому, що вони є об'єктами інтелектуальної власності, які існують у цифровій формі, що впливає на їх юридичний статус і наявність прав.

Цифрові музичні та відеографічні твори, також як і комп'ютерні програми виступають предметами цивільно-правових угод.

З розвитком новітніх технологій, таких як потокове відео та музика, виклики, пов'язані з захистом авторських прав, стають дедалі серйознішими. Легкість, з якою користувачі можуть копіювати та розповсюджувати цифровий контент в Інтернеті, ставить під загрозу не лише права авторів, а й їх економічну стабільність. Ця ситуація сприяє

поширенню піратства, яке може суттєво знизити доходи правовласників і, відповідно, вплинути на їхню здатність фінансувати нові проекти.

Важливо зазначити, що в Україні, відповідно до Закону "Про авторське право і суміжні права": «Цифрові твори автоматично підпадають під захист авторських прав з моменту їх створення» [2].

Цитуючи автора Б. М. Криволапова: «Суміжні права в цифровому середовищі сприяють захисту інтересів виконавців, продюсерів, а також організацій, що займаються розповсюдженням контенту. Вони дозволяють ефективно контролювати використання творів у випадках публічного виконання або трансляції без дозволу, що захищає економічні інтереси власників прав» [32, с. 85].

Цитата Б. М. Криволапова підкреслює ключову роль суміжних прав у цифровому середовищі, наголошуючи на їх значенні для захисту інтересів виконавців, розповсюджувачів контенту та продюсерів. Вони забезпечують ефективний контроль за використанням творів, особливо в контексті трансляції та публічного виконання, що є критично важливим для збереження економічних та культурних інтересів власників прав.

Суміжні права дозволяють творцям і виконавцям контролювати, як їхні твори використовуються, що допомагає запобігти піратству та несанкціонованому використанню. Це забезпечує стабільність доходів, що особливо важливо в умовах, коли цифрові технології роблять контент більш доступним для споживання і розповсюдження.

У сучасних умовах, коли зростає популярність потокового відео та музики, правова регуляція використання контенту стає дедалі важливішою. Суміжні права виступають необхідним механізмом для забезпечення правової відповідальності та компенсації для авторів, що позитивно впливає на розвиток музичної, кіно та контентної індустрії.

Справедливий контроль за використанням творів сприяє не лише економічному захисту правовласників, а й розвитку нових культурних

проектів. Це створює стимул для інновацій і підтримки творчих індустрій, що, в свою чергу, може призвести до зростання культурного продукту в цілому.

Суміжні права в умовах цифрового середовища є важливим елементом для захисту економічних інтересів авторів і виконавців. Вони не лише допомагають уникати правових конфліктів, але й сприяють стабільності в індустрії. Разом з цим, правове регулювання має постійно адаптуватися до швидко змінюваних технологій, щоб забезпечити справедливий баланс між інтересами правовласників і доступом споживачів до контенту.

Для захисту цифрових музичних та відеографічних творів у правовій системі України розроблені різноманітні механізми. Зокрема, відповідно до Закону України про авторське право і суміжні права, автори мають право на компенсацію за використання їхніх творів, а також можуть контролювати їхнє розповсюдження.

Згідно з думкою В. Г. Мельника: «правовий захист творів у цифровій формі потребує адаптації норм законодавства до специфіки їхнього використання» [41, с. 137].

Це підкреслює важливість розробки нових механізмів правового захисту, які можуть ефективно реагувати на швидкі зміни в способах створення та споживання цифрових творів. Адаптація законодавства допоможе забезпечити баланс між правами авторів і потребами суспільства, підтримуючи творчість і інновації в умовах цифрової економіки.

Як приклад покращення законодавства у сфері захисту авторських прав для цифрових музичних та відеографічних творів можна запропонувати введення такої технології, як блокчейн.

Як зазначає автор І. А. Тарасенко: «Блокчейн дозволяє власникам авторських прав самостійно створювати цифрові копії своїх творів із вказанням дозволених способів їх використання. Завдяки смарт-контрактам

спрощується процес ліцензування та виплати винагород без посередників, що підвищує прозорість і контроль за використанням творів» [70, с. 39].

Отже, впровадження блокчейн-технологій у сферу авторських прав може стати важливим кроком до забезпечення правової безпеки для творчих індивідуумів та зміцнення їхніх економічних позицій.

Узагальнюючи, на нашу думку цифрові музичні та відеографічні твори це одні з найрозповсюдженіших об'єктів цивільних прав з цифрових речей, якими ми всі активно користуємось кожен день.

У той же час ми маємо зазначити, що також саме цей вид цифрових речей найменш захищені та урегульовані законодавцем.

Ми маємо цілий ряд пропозицій, для покращення захисту та регулювання цифрових музичних та відеографічних творів.

Насамперед на нашу думку, дуже важливо удосконалення визначень і класифікацій цифрових творів. Необхідно чітко визначити в національному законодавстві поняття "цифрові музичні твори" та "цифрові відеографічні твори", щоб уникнути неоднозначностей. Це включає створення нормативної бази, яка б враховувала особливості цифрових форматів, таких як музика в потокових сервісах, відеоконтент на платформах типу YouTube або TikTok, а також інтерактивні мультимедійні проекти.

Також, ми вважаємо що ефектиним було б запровадження механізмів автоматичного моніторингу порушень - системи, яка б дозволяла автоматично відслідковувати порушення авторських прав на цифрові музичні та відеографічні твори, зокрема через алгоритми виявлення контенту на платформах, таких як YouTube, SoundCloud, Spotify.

Також ми вважаємо, що необхідно в найменші строки адаптувати законодавства до нових технологій. Наша пропозиція полягає у використуванні технології блокчейн. Це дозволить створювати цифрові сертифікати, що підтверджують авторські права, і зберігати всі угоди щодо

творів в незмінному та доступному для всіх учасників реєстрі. Також можна створити механізм монетизації творчих прав через смарт-контракти.

На нашу думку, ці ініціативи допомогли б покращити захист прав на цифрові твори, зберігаючи баланс між інтересами авторів, правовласників і користувачів цифрового контенту, а також забезпечити справедливе і прозоре регулювання у швидко змінному цифровому середовищі.

Висновки до розділу 3

Комп'ютерні програми та застосунки, як і цифрові музичні та відеографічні твори все більше поглинають у наше повсякденне життя, що у свою чергу викликає й їх більше поглинання у цивільні правовідносини.

Узагальнюючи все вищесказане, ми можемо сказати, що на даний час такі види цифрових речей, як комп'ютерні програми та застосунки та цифрові музичні та відеографічні твори недостатньо розкриті національним законодавством, починаючи від самого визначення цих понять, закінчуючи їх правовим регулюванням.

Проаналізувавши існуюче українське законодавство та думки українських вчених ми пропонуємо застосовувати таке поняття комп'ютерних програм та застосунків як об'єктів цивільних прав - це сукупність взаємопов'язаних алгоритмів, інструкцій та даних, що реалізують певні функції на електронних пристроях для досягнення специфічних результатів. Ці об'єкти є результатом інтелектуальної праці, що впливає на функціонування інформаційних технологій, і мають юридичний статус об'єкта авторського права, що визначає правила їх використання та захисту.

Ми дійшли до висновку, що через недостатню законодавчу базу, у комп'ютерних програм та застосунків існує ряд проблем. Ми можемо виділити наступні: складність в захисті збереження конфіденційності в

рамках користування, питання інтелектуальної власності та захисту авторського права.

Задля подолання проблеми складності збереження конфіденційності, ми пропонуємо такі кроки їх подолання: впровадження спеціальних стандартів безпеки даних, законодавче визначення відповідальності за порушення конфіденційності, та включення обов'язкових механізмів для постійного моніторингу та аудиту захисту персональних даних у програмних продуктах.

Для покращення захисту комп'ютерних програм та застосунків у сфері авторського права та інтелектуальних прав, ми пропонуємо такі підходи: інтеграція блокчейн-технологій для відстеження прав власності, створення незалежних сертифікаційних органів, які здійснюватимуть перевірку та реєстрацію програмного забезпечення, може стати важливим кроком у захисті прав власників та розробка гнучких моделей ліцензування.

На нашу думку, ці нововведення могли б значно покращити правовий захист інтелектуальної власності у сфері програмного забезпечення в Україні.

Щодо цифрових музичних та відеографічних творів ми можемо сказати, що вони також недостатньо урегульовані національним законодавством. Для цього виду цифрових речей ми пропонуємо застосовувати наступні поняття.

Цифровий музичний твір — це результат творчої діяльності, який втілює звукову композицію в електронному форматі, доступний для збереження, відтворення та передачі за допомогою цифрових технологій.

Цифровий відеографічний твір — це творча обробка візуального і звукового контенту, що існує лише в цифровій формі та визначається набором унікальних параметрів даних, які дозволяють здійснювати його збереження, редагування, передачу та відтворення без фізичної форми

Цифрові музичні та відеографічні твори залишаються найменш захищеними і врегульованими законодавцем. Ми пропонуємо низку заходів для покращення їх захисту, зокрема удосконалення визначень і класифікацій у національному законодавстві, створення нормативної бази для цифрових форматів, таких як потокова музика чи відеоконтент на платформах YouTube і TikTok. Ефективними будуть автоматичний моніторинг порушень авторських прав за допомогою алгоритмів і впровадження блокчейн-технологій для сертифікації авторських прав, реєстрації угод і монетизації через смарт-контракти. Ці ініціативи сприятимуть справедливому та прозорому регулюванню правовідносин у цифровій сфері.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки кваліфікаційної роботи можна сформулювати наступні висновки.

В результаті проведеного дослідження ми досягли поставленої мети у дослідженні поняття, правової природи, характерних особливостей та правового регулювання цифрових речей як об'єктів цивільних прав.

Було розкрито та запропоновано нове поняття «речей» та їх правової природи в контексті цивільного права. Речі - це матеріальні або нематеріальні об'єкти цивільних прав, що мають певну суспільну цінність і функціональну придатність, а також виступають основою цивільних правових відносин. Речі у цивільному праві виступають інструментом реалізації майнових і особистих немайнових прав суб'єктів, створюють підставу для соціально-економічної взаємодії і формують умови для укладання угод та виконання зобов'язань.

Було досліджено та встановлено характерні ознаки «речей» як об'єктів цивільного права. На даний момент існує такий перелік характерних ознак: матеріальність, ідентифікація, оборотоздатність, споживча цінність та правовий статус. Проте ми вважаємо, що такий перелік є недостатньо повним, та запропонували ввести та використовувати ще такі ознаки, як модифікованість, тобто здатність змінювати свої форми чи суть, технологічна інтегрованість, тобто здатність речі взаємодіяти з іншими новітніми технологіями та вартісна динамічність, що вказує на здатність речі змінювати свою ціну залежно від часу.

Проаналізовано існуючі види речей як об'єктів цивільних прав, до яких ми включили: рухомі та нерухомі, подільні й неподільні, визначені індивідуальними чи родовими ознаками, споживчі й неспоживчі, головні речі та приналежності, складні речі і складові частини речі, продукція, плоди та доходи. Ми вважаємо, що такий перелік є недостатньо повним для

ефективного правового регулювання речей як об'єктів цивільних прав та запропонували ввести такі види, як речі, що є власністю групи осіб або організацій і використовуються спільно, наприклад, комунальні ресурси, обладнання в бізнес-спільнотах або житлові комплекси, що належать кільком власникам та гібридні об'єкти – речі, що мають складну природу, поєднуючи в собі елементи як матеріальних, так і нематеріальних прав, наприклад, комплексні інженерні або архітектурні проекти, що включають в себе як фізичні об'єкти (будівлі, споруди), так і інтелектуальну власність (права на дизайн, патенти).

В роботі було досліджено та розкрито поняття цифрової речі та її правової природи, зазначено, що на даний час визначення цифрової речі в національному законодавстві не є повним та вичерпним, що є значною проблемою для сучасного правового регулювання цивільних правовідносин. Нами було запропоновано таке бачення на визначення поняття «цифрової речі» - це унікальний інформаційний об'єкт, який існує винятково в цифровому середовищі та має ідентифікаційні характеристики, що дозволяють визначати його природу та властивості. Така річ позбавлена фізичної форми, проте здатна набувати економічної, соціальної та правової цінності в цифровій сфері.

Було визначено особливості цифрових речей як об'єктів цивільних прав. До них ми включили такі особливості, як нематеріальність, легкість копіювання, міжнародна доступність, відсутність зносу, інтелектуальна власність, висока швидкість оновлення та вдосконалення. У свою чергу ми запропонували розширити такий перелік такими особливостями, як стійкість таких речей до змін та активна зміна та адаптація.

Нами були визначені проблемні моменти в правовому регулюванні цифрових речей, ми відзначили такі проблеми, як недостатність розвиненості законодавства у сфері регулювання цивільних правовідносин виникаючих з цифровими речами та запропонували такі кроки для

подолання цих прогалин: розробка спеціальних правових документів, адаптація та розширення існуючих правових норм та створення спеціальних судових інстанцій.

Нами було визначено основні види цифрових речей, ми запропонували зробити такий розподіл: програмне забезпечення: операційні системи та додатки, текстові дані та мультимедійні дані (книги, музика, ігри, програмне забезпечення та інші твори) та веб-ресурси (веб-сайти) та електронні гроші та криптовалюта. На нашу думку, такий розподіл дозволяє точніше регулювати їх правовий статус, враховуючи унікальні особливості кожного виду. Це сприяє адаптації законодавства до технологічних змін, забезпечуючи ефективний захист прав творців і користувачів у різних цифрових сферах.

Нами було розглянуто суть та поняття правової природи комп'ютерних програм та застосунків та запропоновано таке поняття комп'ютерних програм та застосунків як об'єктів цивільних прав - це сукупність взаємопов'язаних алгоритмів, інструкцій та даних, що реалізують певні функції на електронних пристроях для досягнення специфічних результатів. Нами було окреслено 2 основні проблеми у сфері правового регулювання - складність в захисті збереження конфіденційності в рамках користування та питання інтелектуальної власності та захисту авторського права. Також нами було запропоновано тенденції розвитку правового регулювання та запропоновано такі кроки: впровадження спеціальних стандартів безпеки даних, законодавче визначення відповідальності за порушення конфіденційності, включення обов'язкових механізмів для постійного моніторингу та аудиту захисту персональних даних у програмних продуктах, інтеграція блокчейн-технологій для відстеження прав власності та створення незалежних сертифікаційних органів.

Також нами було окреслено правову природу цифрових музичних та відеографічних творів. Нами було встановлено, що ці види залишаються найменш захищеними і врегульованими законодавцем. Ми запропонували такі підходи для покращення урегулювання правовідносин, пов'язаних з цифровими музичними та відеографічними творами: удосконалення визначень і класифікацій у національному законодавстві, створення нормативної бази для цифрових форматів, таких як потокова музика чи відеоконтент на платформах YouTube і TikTok та автоматичний моніторинг порушень авторських прав за допомогою алгоритмів і впровадження блокчейн-технологій для сертифікації авторських прав, реєстрації угод і монетизації через смарт-контракти.

Загалом ми можемо зробити висновок, що сучасне національне законодавство у сфері регулювання правовідносин, які виникають навколо цифрових речей, є досить проблемним і потребує скорішого оновлення до новітніх стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>.
3. Про цифровий контент та цифрові послуги : Закон України від 11.06.2020 № 3321-20 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text>.
4. Про віртуальні активи : Закон України від 11.06.2020 № 3637 зі змінами в ред. від 15.07.2021 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.
5. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 04.02.1998 № 74/98-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр#Text>.
6. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
7. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX зі змінами в ред. від 01.12.2022 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.
8. Баранов, О. А. "Інтернет речей (ІоТ): мета застосування та правові проблеми". Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України. Київ: НАН України, 2020. 150 с.

9. Баранов, С. І., & Брижко, О. О. (2020). Захист персональних даних у цифрову епоху: виклики та рішення. Право України. Київ: Юридична практика, 2020. 324 с.

10. Бацуца, В. М. До питання встановлення правової природи цифрових активів у сучасному цивільному праві. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2022. 100 с.

11. Бабецька І.Я. Цифрові речі як об'єкти цивільних прав // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права, вип. 1, 2024, 197 с.

12. Борисова, В. І. Цивільне право. Том 1: Речі. Київ: Юстініан, 2020. 320 с.

13. Братасюк, О. Б., Ментух, Н. Ф. Поняття та класифікація цифрових прав в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. Київ: Юридична практика, 2021. 150 с.

14. Брусакова, О. В. Вплив розвитку цифрових технологій на формування нових об'єктів цивільних прав. Проблеми цивільного права та процесу: тези доповідей учасників науково-практичної конференції. Харків: Національний університет внутрішніх справ, 2021. 200 с.

15. Верес, І. Я. Поняття та ознаки електронних грошей. Підприємництво, господарство і право. Київ: Юридична практика, 2017. 200 с.

16. Григоренко, Ю. С. (2018). Правові статуси криптовалюти в Україні. Київський часопис права. Київ: КНТ, 2018. 180 с

17. Гришанова, Н. В. Закон про віртуальні активи: основні положення. Юридичний науковий електронний журнал. Київ: Юридична практика, 2023. 150 с.

18. Грищенко, І. О. (2021). Правовий захист персональних даних у цифровій епохі: проблеми та перспективи. Вісник юридичного факультету Запорізького національного університету. Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 200 с.

19. Гузь, Є. В. Речі і об'єкти речових прав. Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Дніпропетровськ, 2 червня 2013 р.). Дніпро: ГО «Правовий світ», 2013. 300 с.

20. Даниленко, О. В. Щодо цифрових речей як нових об'єктів цивільних прав. Цивільне право: проблеми теорії та правозастосування: матеріали ХХІ науково-практичної конференції (Харків, 17 лютого 2023 р.). Харків: Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, 2023. 250 с.

21. Дзера О. В. Цивільне право України. Київ: КНТ, 2019. 512 с.

22. Жуванов Д. В., Стогній Є. О. Яку форму правової охорони обрати для комп'ютерної програми. Інтелектуальна власність. Київ: Інститут інтелектуальної власності, 2003. 128 с. URL: <https://romanenko.biz/ua/32-publications-ua/106-yaku-formu-pravovoji-okhoroni-obrati-dlya-komp-yuternoji-programi>

23. Іванов В. О. Авторське право в цифровій епохі: аналіз проблем і перспективи розвитку. Юридичний вісник. Київ: Національна академія правових наук України, 2018. 240 с.

24. Іванчук О. М. Використання технології блокчейн в публічному секторі: переваги і виклики. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Львів: Національний університет "Львівська політехніка", 2020. 180 с.

25. Костенко М. М. Комп'ютерні програми як об'єкти цивільних прав. Право України. Київ: Юридична практика, 2020. 256 с.

26. Кохановська О. В. Втілення та реалізація ідей розробників ЦК України щодо нормативного закріплення поняття та видів об'єктів

цивільних прав // Актуальні проблеми приватного права України: Зб. статей до ювілею д-ра юрид. наук, проф. Наталії Семенівни Кузнєцової / Відп. ред. Р. А. Майданик та О. В. Кохановська. Київ: ПрАТ «Юридична практика», 2014. 400 с.

27. Кохановська О. В. Правова природа речей у цивільному праві. Науковий вісник. Харків: Право, 2022. 220 с.

28. Кочина О. С. Порухення авторських прав у мережі Інтернет: правові проблеми та шляхи їх подолання. Нове українське право, Випуск 4, 2022. С. 38–43.

29. Кравець І. В. Права та обов'язки власників речей: правовий аспект. Львів: Право, 2020. 340 с.

30. Кравченко С. П. Цифрові активи в умовах сучасного правового поля. Юридичний науковий електронний журнал, 2021. Київ: Національний університет права, 2021. 137 с.

31. Красноступ Г. М. Особливості цивільно-правової системи захисту комп'ютерних програм в Україні. Київ: Юридичний інститут, 2022. URL: https://uu.edu.ua/upload/universitet/Osobisti_zdobutki/Zahist_disertaciy_S_Ya/Saunin.doc

32. Криволапов Б. М. та ін. Суміжні права в цифровому середовищі. Юридичний науковий електронний журнал, 2020. Харків: НАН України, 2020. 128 с.

33. Кудь А. А. Феномен віртуальних активів: економіко-правовий аспект. Міжнародний журнал освіти і науки, 2020. № 3. С. 30–42. URL: https://www.researchgate.net/publication/346129000_Fenomen_virtualnih_aktiviv_ekonomiko-pravovij_aspekt

34. Кудь А. А. Обґрунтування поняття «цифровий актив»: економіко-правовий аспект. Київ: Центр цифрових досліджень, 2019. URL: <https://www.virtualassettest.org/wp->

content/uploads/2019/11/obosnovanie-ponyatiya-cifrovoj-aktiv-ehkonomiko-pravovoj-aspekt_ua.pdf

35. Кудя О. Криптовалюти як новий вид грошей. Молодий вчений, 5(57), 2018. Харків: ХНУ ім. Каразіна, 150 с..

36. Ларіонова, І. "Веб-сайти є складними системами, які інтегрують контент різного формату, що впливає на формування правової основи авторського права та суміжних прав". Київ: КНУКіМ. 98 с.

37. Литвиненко І. О. Актуальні питання правового регулювання цифрових речей. Харків: Видавництво "Юридична інформація", 2022. 270 с.

38. Майданик Р. А. Криптовалюта: проблеми правового регулювання. Актуальні проблеми приватного права: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 96-й річниці з дня народж. В. П. Маслова (м. Харків, 14 лют. 2018 р.). Харків: Право, 2018, 157 с.

39 Максимів Л. М. Теоретико-правова характеристика поняття та особливостей віртуальних активів за законодавством України.

40. Мельник О. І. Правове регулювання використання цифрових об'єктів в Україні. Правова доктрина, 2020, 217 с.

41. Мельник В. Г. Адаптація норм законодавства до специфіки використання цифрових творів. Харків: Видавництво юридичної літератури, 2020. 180 с.

42. Мельник В. Г. Проблеми ідентифікації об'єктів цивільних прав. Львів: Видавництво Львівського університету, 2021. 210 с.

43. Мисливий, В. А. Цифровізація кримінального права: правове регулювання суспільних відносин в умовах сталого розвитку: матеріали X Міжнародної наук.-практ. конф., м. Київ, 2021 р, с. 313

44. Мілаш, В. Поняття та природа цифрового контенту в межах господарського обігу. Господарське право і процес, 2017, № 12. 106 с.

45. Мічурін, Є. О. Об'єкти цифрових технологій та їхнє правове регулювання.
46. Мічурін, Є. О. Віртуальні блага: особливості та ознаки. Форум права, № 68(3), 2021. 73 с.
47. Мудра В. Л. Правовий статус цифрових активів в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2022. 46 с.
48. Музика, А. А. Про поняття злочинів у сфері комп'ютерної інформації. Право України, 2003, № 4. 189 с.
49. Некіт, К. Г. Особливості змісту та здійснення права віртуальної власності. Часопис цивілістики, 2019, № 32. 92 с.
50. Некіт, К. Г. Цифрові дані та інформація як об'єкти права власності. Цивілістичні проблеми ІТ права, Вип. 42. 207. С.
51. Павлюк О. В. (2022). Актуальні питання правового регулювання захисту прав споживачів у цифровій економіці. Вісник Національної академії правових наук України, 29(1), 137 с.
52. Петренко О. В. Цифрові речі у цивільному праві: нові виклики та можливості. Київ: Юридична думка, 2021. 300 с.
53. Петренко Т. О. Цивільний оборот та правовий статус речей. Харків: Видавництво "Юридична інформація", 2021. 245 с
54. Пожуєв, В. І. Глобалізація інформації як парадигма інформаційного століття. Гуманітарний вісник ЗДІА, 2007, Вип. 28, С. 4–13.
55. Присяжнюк, А. А. Правовий режим майна юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності. Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Рута, 2003. 24 с.
56. Саванець, Л. М., Стахіра, Г. М. Цифровий контент як об'єкт авторського права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право», 2019, Вип. 59, т. 1, С. 167–170.
57. Савчук М. В. Правовий статус речей у цивільному праві України. Київ: Юридична думка, 2019. 320 с.

58. Садова, О. А. "Захист прав на інтелектуальну власність в умовах цифрової революції". Вісник Національного університету "Острозька академія", 2019.

59. Саливон, О. С. "Правовий статус комп'ютерних програм в цивільному праві." Вісник юридичних наук, 2021. Київ: Видавництво КНУ. 150 с.

60. Семенген І. Б. Криптовалюти в Україні: проблеми та перспективи. Економіка і організація управління. Львів: ЛНУ ім. Франка, 2019. 130 с.

61. Семененко О. Цивільне право: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 410 с.

62. Сидоренко Т. О. Правовий статус цифрових речей в Україні: теорія і практика. Львів: Право, 2020. 260 с.

63. Скоропад В. В. (2021). Правовий захист прав споживачів у сфері цифрових технологій. Науковий вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 5(2), 109 с.

64. Скрипник, В. Л., Речі з родовими ознаками як об'єкти цивільних прав. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2017, 315 с.

65. Скрипник, В.Л. «Речі як об'єкти цивільних прав». Харків: Видавництво НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2021. 320 с.

66. Скрипник С. В. Поняття і види речей у цивільному праві України. Львів: Львівська юридична академія. 180 с.

67. Стахіра, Г. М. Цивільно-правове регулювання обігу цифрового контенту : дис. д-ра філос. : 081 – Право. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 232 с.

68. Стахіра, Г. М. Проблеми визначення поняття цифрового контенту. Актуальні проблеми правознавства, С. 127.

69. Степаненко, А. В. "Правові основи обслуговування майна в цивільному праві України." Дніпро: Видавництво ДНУ ім. Гончара, 2021. 240 с.

70. Тарасенко І.А. Використання блокчейн-технологій у сфері авторського права. Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я, 2020, 179 с.

71. Ткаченко, А. В. (2020). Актуальні питання захисту персональних даних в інформаційному суспільстві. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Юридичні науки". Херсон: ХДУ, 2020. 110 с.

72. Трофименко, Д. С., Федоренко, Д. О. Проблемні аспекти розуміння правової природи цифрового контенту.

73. Тульчинський, В. В. Інформаційні права як складова права на інтелектуальну власність. Вісник Національного університету "Львівська політехніка", 2019. (<https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/>)

74. Філатова-Білоус, Н. Ю. (2022). Цифровий контент: поняття, особливості і перспективи правового регулювання. Нетипові об'єкти: збірник статей / За редакцією І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС. 266 с.

75. Халаджи, М. М. (2018). Криптовалюта: поняття та значення. Київський часопис права, 1(2). Київ: КНУ. 100 с.

76. Харитонов, С. М. Правове регулювання використання криптовалют в Україні: проблеми та перспективи. Економічний часопис-XXI, 2021..

77. Харитонов, Є. О., Харитонova, О. І. (2018). Сутність ІТ-права: пошуки парадигми. Право України, № 1, 117 с.

78. Харченко Г. В. Правова природа речових прав в цивільному праві України. Харків: НУА. 190 с.

79. Ходико, Ю. Є. (2017). Спірні об'єкти речового правовідношення та їх правовий режим. Право і суспільство, № 6(1), .

80. Ходико Ю.Є. Поняття речі в контексті визначення об'єкта речового правовідношення Київ: Інститут приватного права. 280 с.

81. Цивільне право України. Практикум: навч. посіб. / За редакцією В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша. Київ: ВНЗ «Національна академія управління», 2013. 348 с.

82. Шляховська І. М. Поняття обмежено оборотоздатних об'єктів: цивільно-правові аспекти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Ужгород: УжНУ, 2022. 200 с.

83. Шутко О. А. Ліцензійні угоди в електронній комерції: правові аспекти. Юридичний науковий електронний журнал. Київ: Юридична практика, 2020. 150 с.